

Mare

**'Oeigoeren door
China weggevaagd'**

Pagina 6

Rechtsfilosoof: 'Dieren verdienen bescherming in de Grondwet'

Pagina 7

Het leenstelsel is te uitzichtloos om je schuld nog langer bij te houden

Pagina 8

Ondergrondse safari langs de verborgen kelders van Leiden

Pagina 11

EiNdeLiJk BeWEzeN!!1!

Hoe alien-aanhangers aan de haal gingen met een Leidse publicatie

Een artikel van Leidse natuurkundigen over het oprollen van DNA werd extreem vaak gelezen. Volgens UFO-bloggers bevat het namelijk KEI-HARD bewijs dat buitenaardse wezens de menselijke geschiedenis hebben beïnvloed.

DOOR BART BRAUN Afhankelijk van hoe je naar de wereld kijkt, begon dit verhaal vele duizenden jaren geleden, vermoedelijk in het Midden-Oosten. Het omvat ruimtereizen, levende goden en een mysterieuze tijds-capsule, verstopt in ons erfelijk materiaal. Met een iets andere blik is het meer het verhaal over de theoretische fysica van Helmut Schiessel. Dan gaat het over olifantensperma, eencellige wezentjes en over hoe natuurkundige computermodellen van buigende rietjes heel mooie biologie op kunnen leveren.

Schiessel (1966) is hoogleraar theoretische natuurkunde van levensprocessen, en auteur van het boek *Biophysics for Beginners*. Hij heeft een kamer op de tweede verdieping van het Oortgebouw, in een wat kloosterachtige gang die nadrukkelijk uitstraalt dat er daar diep wordt nagedacht.

Wat hem betreft begon het verhaal in 2016, toen hij met een paar collega's een artikel over zijn onderzoek publiceerde in het open access-tijdschrift *PLOS ONE*. 'Het verscheen ongeveer tegelijkertijd met de allerlaatste publicatie van Stephen Hawking', blikt hij terug. 'Maar die van ons werd veel vaker gelezen.' De teller staat nu op meer dan zeventigduizend lezers, en om de zoveel tijd komen er weer een paar honderd bij. Ter vergelijking: de meeste andere Leidse publicaties in dat blad komen op een paar honderd, misschien een paar duizend lezers.

Illuminati

Die komen van websites als *Alien Star*, waar een beschrijving van Schiessels onderzoek zij aan zij staat met stukjes als 'Lady Gaga verkocht haar ziel aan de Illuminati' en 'Professor vindt populatie feeën op het Engelse platteland.' Hij kan er wel om lachen, zegt hij. 'Niet één van die si-

tes heeft mij ooit benaderd met vragen. Gelukkig maar, want ik zou ze moeten teleurstellen.'

Eerst even over wat er in dat *PLOS*-paper staat. Schiessel doet onderzoek naar de chemisch-fysische structuur van DNA. Erfelijk materiaal bestaat uit enorm lange ketens van aan elkaar geregen moleculaire kraaltjes. Twee van die ketens aan elkaar vormen de bekende wenteltrapvorm, de 'dubbele helix'. Van de kraaltjes, de zogeheten nucleotidebasen, bestaan vier verschillende versies, weergegeven met de letters A, T, C en G. Een gen bestaat uit veel van die lettertjes achter elkaar, door de bank genomen een stuk of tienduizend. Eén complete portie DNA bestaat uit zo'n zes miljard lettertjes: drie miljard in de dubbele helix aan elkaar gepaarde kralen, verdeeld over 23 chromosomen.

Eén zo'n kralenpaar is heel erg klein, maar als je er drie miljard van hebt – en dat dan twee keer, want iedereen heeft chromosomen van vader én moeder – tikt het toch aan. Alles bij elkaar bevat bijna elke lichaamscel zo'n twee meter DNA. Het is dus zaak om dat spul efficiënt op te rollen.

Verreweg het meeste DNA zit strak gewikkeld om moleculaire klosjes die histonen heten. Het nadeel van die aanpak is dat de informatie van het ingepakte DNA niet meer direct gebruikt kan worden door de cel. Dat is niet zo'n ramp, want een bepaalde cel heeft weliswaar alle genen in zich, maar hij gebruikt die lang niet allemaal. Een huidcel in een grote teen hoeft geen hersenhormonen aan te maken, traanklieren produceren geen maagzuur, enzovoort.

Buigbare rietjes

Wat Schiessel bestudeert, is hoe dat wikkelen precies in zijn werk gaat. 'Dat doen we puur mechanisch', licht hij toe. De volgorde van de kralen heeft namelijk invloed op de eigenschappen van de ketting. 'Een A-A-verbinding is bijvoorbeeld ietsje stijver of juist elastischer dan een T-A-verbinding.'

> Verder lezen op pagina 3

'Van vreemde smetten vrij' op bord gekalkt

Er is onrust ontstaan op de faculteit Governance and Global Affairs (FGGA) nadat studenten een omstreden strofe op een whiteboard hebben geschreven.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK Het gaat om een paar regels uit het voormalige Nederlandse volkslied 'Wien Neêrlands bloed' van Hendrik Tollens.

'Wien Neêrlandsch bloed door d'aderen vloeit, van vreemde smetten vrij, wiens hart voor land en koning gloeit', staat op het bord. Daaronder is de Nederlandse vlag getekend met daarin het VOC-logo.

Het incident is al een aantal weken geleden voorgevallen, maar nog steeds is niet helder wie erachter zit. En dat is ook niet zo belangrijk, vindt diversity officer Aya Ezawa. 'Racisme los je niet op door iemand op het matje te roepen.'

Liever voert Ezawa gesprekken met het opleidingsbestuur en studenten die zich door de tekst bedreigd of onveilig voelen.

'Ook deze studenten willen dialoog en geen straf voor degenen die het hebben gedaan', zegt zij. 'We moeten erachter komen wat het betekent als iemand zich vrij voelt dit op een bord te zetten.'

Op Twitter schrijft student International Studies Sanne Louise dat de tekst is opgeschreven door studenten van Security Studies die hiermee 'studenten van kleur' willen 'intimideren en treiteren'.

Die studenten staan er al niet zo lekker op: vorig jaar september deden twee eerstejaars een Hitlergroet op een groepsfoto en afgelopen december lekten racistische teksten en Ku Klux Klan-plaatjes uit die in de WhatsApp-groep van de eerstejaars werden uitgewisseld.

Maar volgens Ezawa is 'niet glashelder' dat het studenten van Security Studies betreft. 'Het is gebeurd in een gedeelde ruimte voor vier verschillende opleidingen.'

> Verder lezen op pagina 5

Fraudeurs niet meteen verwijderd

Rechtenstudenten die betrap worden bij spieken of andere fraude worden niet langer meteen verwijderd, maar mogen eerst nog het tentamen afmaken.

Pagina 4

Al 60.000 Tikkies voor premier Rutte

Een Facebookevent waarop door studietoelaten gedupeerde studenten gevraagd wordt een Tikkie te sturen naar de premier trekt al ruim 60.000 deelnemers.

Pagina 5

Prof opent aanval op weblectures

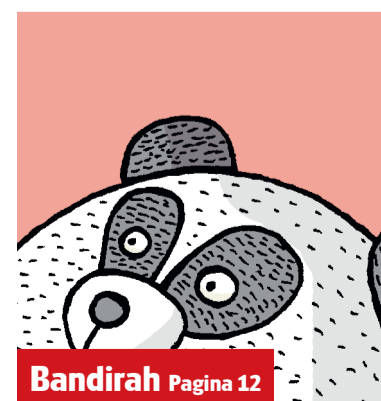
Rechtsfilosoof Andreas Kinneging wil af van het opnemen van colleges en beroept zich op de algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Pagina 5

Veroordeeld tot 'een illegale bezemkast'

De plannen tegen verkamering zijn de-sastreus, betoogden tientallen studenten vorige week tegen de gemeenteraad. 'Waar moeten we dan heen?'

Pagina 8

Bandirah Pagina 12

Geen commentaar

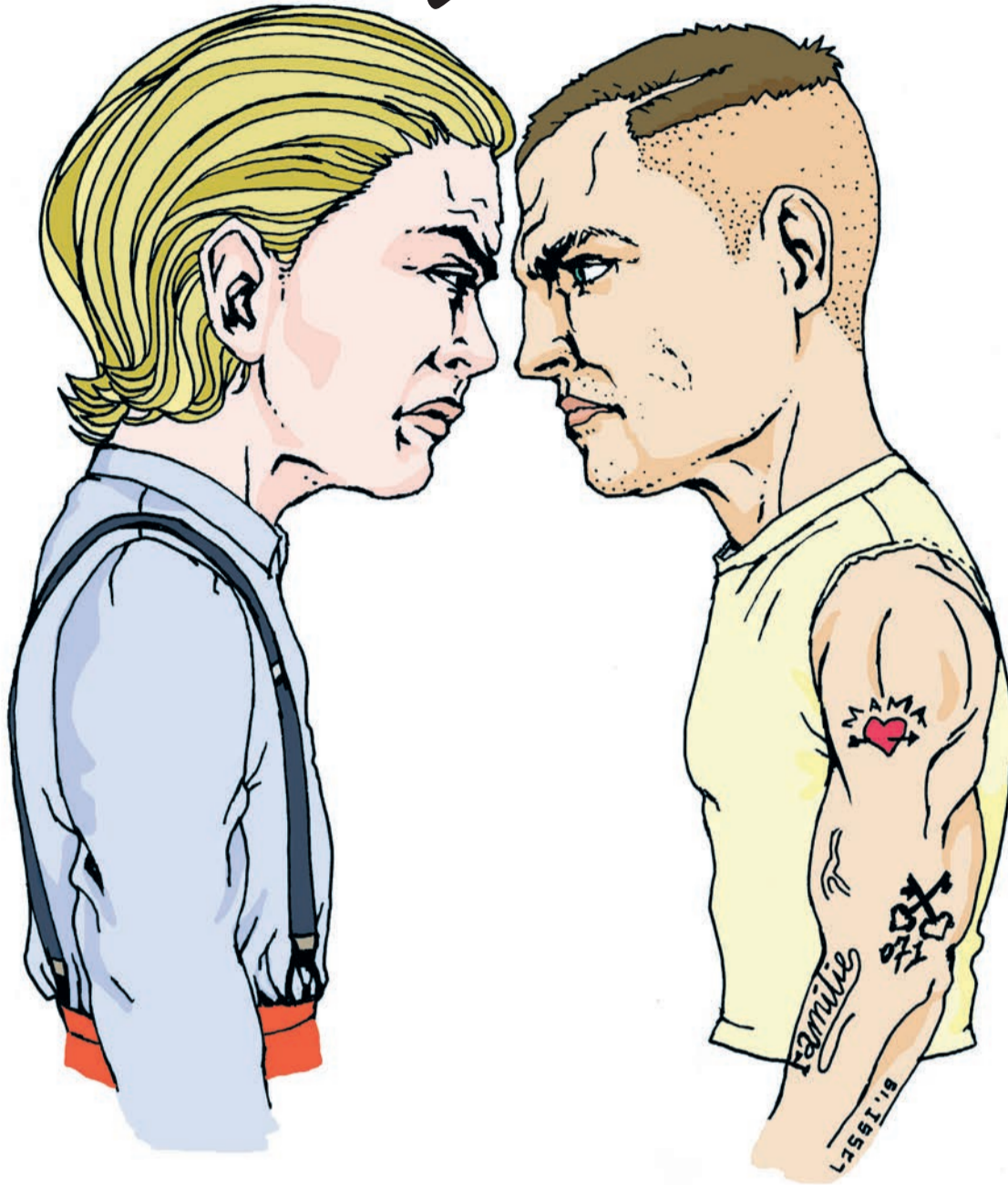
Stil zijn, oké?

DOOR BART BRAUN Stel je voor dat de Leidse 3 October Vereniging samen met de Ontzet-organisaties van Groningen, Alkmaar, Den Briel en andere steden in een soort overlegclub zit. De Nederlandse overheid, begaan met de hoeveelheid hondenoep op straat, stelt vast dat bij die verenigingen hondeneigenaren zitten. Dus of dat interstedelijk ontzetoverleg maar even de handjes wil laten wapperen om wat aan de hondenoepoverlast te doen.

Iets soortgelijks valt er te lezen in de Woonvisie van de Gemeente Leiden. Dat is een document dat onder spanning staat. De woningnood in Leiden is enorm en dus moet er gebouwd. Gewoon veertigduizend zeecontainers neerflickeren is geen optie; wet en gemeenteraad eisen respect voor de monumentale binnenstad en de laatste restjes groen, duurzame bouw en het liefst de sociale woningbouw een beetje gespreid. En wat je ook verzint: Leidens luidruchtige *Not In My Backyard*-posse is sowieso tegen.

Als er één ding is waar deze *nimby's* echt enorm tegen zijn, dan is het wel studentenhuisvesting. Als de buurman op zondagochtend half negen begint te boren, is enkel de buurman een lul. Als twee studenten met luide stem naar huis fietsen, veroorzaken *alle* studenten overlast.

Eerlijk is eerlijk, als je een huisje in De Kooi of Transvaal hebt gekocht, en het huis van je burens verandert ineens in een studentenvand, is dat ook gewoon balen. Je huis wordt sowieso minder waard, zelfs als jouw burens toevallig net wel lieve en stille

studenten zijn. Fietsen op de stoep. Onkruid in hun tuin, dus jij moet vaker wieden. Die Leidse Woonvisie ziet verkasering van woonhuizen dan ook niet echt als een oplossing voor het tekort aan studentenkamers (zie pagina 8). Waar moeten ze dan wel wonen? Meer daarover volgende week in ons themanummer over die vraag.

Om de overlast die er nu al is – de gemeente spreekt liever van een 'niet altijd vlekkeloos verlopen inbedding in de wijk' – aan te pakken, gaat de gemeente de Plaatselijke Kamer van Verenigingen om een 'actieve bijdrage' vragen. Dat de meeste Leidse studenten geen lid zijn van een vereniging, dat veel verenigingen geen onderdeel zijn van de PKvV, dat de meeste studenten die wel ergens lid zijn nog steeds niet weten wat de PKvV is, ook dat mag de pret niet drukken.

De enige logische stap die PKvV kan zetten, is de boodschap doorgeven aan de bij haar aangesloten verenigingen. Vervolgens gaan Ichthus, Aquamania en al die andere clubjes aan hun leden vragen of ze – wat? Stil willen zijn, oké? Maar hun fietsen voortaan in de gang zetten, dat mag niet van de brandweer. Of ze willen gaan tuinieren? Meedoen met de buurtbarbecue?

Studenten zien er misschien uit als extreem slecht geüniformeerde bendeleden, maar dat betekent niet dat ze ook doen wat de benedeiding wil. U kunt zich daar wat bij voorstellen: als de 3 October Vereniging inderdaad zou vragen om uw en andermans hondenoep op te ruimen, hoeveel vaker zou u dat dan doen?

Colofon

Redactie-adres Reuvenplaats 3, 2311 BE Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
Website mareonline.nl
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 10.000
Hoofredactie
Frank Provoost frank.provoost@mare.leidenuniv.nl
Redactie
Vincent Bongers vbongers@mare.leidenuniv.nl
Bart Braun bbraun@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg (stagiair)
Susan Wichgers s.wichgers@mare.leidenuniv.nl
Medewerkers
Vera Amtzen · Remco Breuker · Maia de Quay · Marit de Roij · Benjamin Sprecher · Ivo Verseput
Fotografie Taco van der Eb · Marc de Haan
Illustraties Bas van der Schot · Bandirah · Silas.nl
Basisonwerp Roeland Segaar, Dokwerk Communicatie
Art direction en vormgeving marcel van den berg joosmarcellis.nl
Drukwerk Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk
Advertenties Bureau van Vliet B.V.
Postbus 20 2040 AA Zandvoort
Telefoon 023-571 47 45
Redactieraad
Prof. dr. Rick Lawson (voorzitter) · Prof. dr. Frank Israel (vice-voorzitter) · Dagmar Brouwer · Prof. dr. Willem van der Does · drs. Malou van Hintum · Emilie van Kinschot · Thomas van Klaveren · Nathan Oosthoek · Frank Rensen · dr. Alexander Pleijter · Marten Jesse Pot
Jaarabonnementen
Een jaarabonnement op *Mare* loopt van september t/m juni. Belangstellenden kunnen *Mare* thuisgestuurd krijgen door €35 over te maken op IBAN NL68RAB00103257950 ten name van Universiteit Leiden (o.v.v. *Mare* en SAP-nummer 6200092091) en vervolgens een bevestigingsmail met daarin hun adres te sturen naar redactie@mare.leidenuniv.nl.
Studenten betalen €25
Ter controle graag in de bevestigingsmail ook het studentnummer vermelden.
Adreswijzigingen, klachten en opmerkingen over de toezending redactie@mare.leidenuniv.nl 071-5277272
Ingezonden mededelingen
Mededelingen voor het op donderdag verschijnende nummer moeten uiterlijk de voorafgaande donderdag 16.00 uur in het bezit van de redactie zijn.
ISSN 0166-3690

De rode pil of de blauwe pil?

Zoals het nu eenmaal hoort bij een goede opvoeding heb ik het afgelopen weekend de *Matrix*-trilogie gekeken met mijn zoons, al kan ik mezelf wat dit betreft ook niet vrijpleiten van een poging tot enig weekendescapisme. De eerste film uit de trilogie is nu twintig jaar oud en ik keek dan ook met twintig jaar oudere ogen die heel andere dingen zagen dan de eerste keer dat ik *The Matrix* zag.

Wat me vooral opviel (naast de nu toch wel wat houterig overkomende krijgskunstverrichtingen van Keanu Reeves) was hoezeer mijn blikveld gekrompen was in de tussenliggende tijd. Waar ik in 1999 – als armlastige beursstudent in Seoul – in de film nog een krachtige allegorie had gezien voor de universele strijd tussen de *powers that be* en de gewone man/vrouw, zag ik nu slechts mijn directe eigen omgeving terug. Waar ik in 1999 de beroemd geworden keuze voor hoofdpersoon Neo tussen de rode pil en de blauwe pil nog zag als de keuze die ieder van ons op een gegeven moment moet maken om onrecht en misstanden wel of niet te zien en al naar gelang die keuze te handelen, bleek mijn voorstellingsvermogen in 2019 zodanig geslonken dat ik daar geen echte keuze meer in kon zien.

In de film is de *Matrix* een structuur die eenieder die er deel van uitmaakt een valse realiteit voorspiegelt om ondertussen zoveel mogelijk energie uit de mensen te slurpen. Die hebben niets in de gaten omdat de valse realiteit voor hun de enige werkelijkheid is. De rode pil laat je de ware werkelijkheid zien, de blauwe houdt je onwetend, maar min of meer gelukkig of in ieder geval tevreden met je lot. Onze hoofdpersoon kiest de rode pil en zijn leven zal nooit meer hetzelfde zijn (de filmgeschiedenis overigens ook niet), want de rode pil introduceerde niet alleen de ware werkelijkheid, maar ook de oppermachtige – en ook houterig vechtende – enforcer van de *Matrix*, de lugubere Agent Smith.

In 1999 was de *Matrix* voor mij een fantasie. Een overtuigende, pakkende, zelfs treffende fantasie, maar een verzinzel. Zo ook Agent Smith.

We spoelen door naar 2019, als ik niet langer een armlastige beursstudent in Seoul ben, maar hoogleraar Koreastudies aan deze universiteit. De *Matrix* is echter geen fantasie meer, want ik werk al tien jaar in wat de universiteit een *matrix*structuur noemt.

Hier, gewoon in het Leidse, is de *Matrix* al jaren maatgevend. Zonder die mooie naar beneden vallende groene schermtekens helaas, maar met het opheffen van de vakgroepen, met het wegvallen van beslissingsbevoegdheden op programmaniveau, met het heilig verklaren van onderwijs ten koste van onderzoek, met de introductie van de almachtige instituten. En met de *rule of the spreadsheets*.

Tijdens het kijken werd ik geconfronteerd met de woordenboekdefinitie van ironie. Ik realiseerde me dat ook ons iets wordt voorgespiegeld wat steeds meer lijkt op fantasie – namelijk dat we onafhankelijke wetenschappers zijn die aan een onderwijsinstelling werken in plaats van bij een bedrijf dat draait op door studenten behaalde studiepunten – en dat die hele *matrix*structuur er net als in de film is om zoveel mogelijk in onderwijsuren en ECs omzetbare energie uit ons te slurpen.

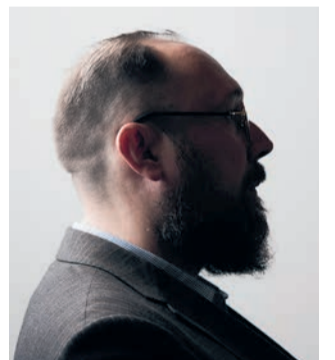
De onverbiddelijk tot navolging van de regels manende Agent Smith en zijn vele incarnaties zijn de *spreadsheets*, die bepalen wie wat wanneer doet en in welke mate. Net als in de film dienden deze ooit de *Matrix*, maar gingen ze op een gegeven moment een eigen leven leiden, zich vernieuwend en voldoende slechts aan de eigen logica, niet noodzakelijk nog hetzelfde als die van de *Matrix*, laat staan die van het grotere geheel.

De kloof tussen de voorgespiegelde werkelijkheid waarin alle tijdgebrek een kwestie van tijdmanagement aan jouw kant is, je nooit te veel studenten kunt hebben, en bezuinigingen eigenlijk investeringen zijn, en de ware werkelijkheid van lokaal uitgevoerd maar centraal verordonneerd ministerieel beleid dat steeds minder per student betaalt maar per medewerker meer eist, wordt overbrugd door de immer waakzame Agents Smith en hun koude logica.

Tijd voor een rode pil wellicht? Ik maak me wel zorgen wat er gebeurt als we allemaal besluiten die rode pil te slikken, maar wellicht dat we voorzichtig kunnen beginnen met dat rode vierkantje waarvan we er tijdens de openingen het academisch jaar zoveel hebben gezien. Het is dat of een onuitputtelijk recept voor potjes blauwe pillen die permanent escapisme mogelijk maken. Waar een avondje film allemaal niet toe kan leiden.

REMCO BREUKER is hoogleraar Koreastudies

Column

Wetenschap

𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠
 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠
 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠
 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠
 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠

Mesopotamische goden rondom een levensboom. Die boom lijkt wel op een DNA-molecuul. Toeval of niet?

> Vervolg van de voorpagina

'Een bepaalde lettervolgorde kan de helix een beetje naar links buigen, enzovoort. Wij rekenen dat niet uit; andere onderzoekers hebben dat al gemeten.'

In zijn model komen al die lettertjes niet eens meer voor: dat is als een soort heel lang rietje met heel veel buigbare stukjes ertussen. 'Je rekent de buigbaarheid van de stukjes uit, vouwt dat om het histon, en dan reken je uit hoeveel energie dat

kost. Je model vertelt je dus ook welke DNA-volgordes lekker oprolbaar zijn. De voorkeur voor het histon hangt af van de elasticiteit en vorm van de dubbele helix; dus niet de scheikunde, maar de natuurkunde van het molecuul.'

Vanwege de manier waarop DNA zich laat vertalen, kan een gen verschillende volgordes hebben zonder dat dat uitmaakt voor het eindresultaat. De sequentie AGAGATCC 'betekent' hetzelfde als CGCGAATCA, bijvoorbeeld.

𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠
 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠
 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠
 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠
 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠

Schiessel: 'Je kan dus met de kralen spelen om een energiezuiniger of stabielere opwikkeling te maken, en in ons paper lieten we zien dat dat in de natuur ook daadwerkelijk gebeurt.'

De volgorde van het DNA dient dus twee functies tegelijk: de oprobbaarheid en de rol als gen. Biologen en chemici slaan daar niet stijl van achterover, maar het was keurig werk. Iemand van de universiteit tikte een persberichtje over deze 'tweede laag informatie in DNA', er belden twee radioshows voor een interviewtje, en dat was dat. Schiessel ging over op de orde van de dag. Behalve dan dat dit stukje perfect aansloot op de beleving van mensen die zich bezighouden met UFO's, samenzweringen en andere meer esoterische zaken.

Hun reactie?
HOLY SHIT DE UNIVERSITEIT LEIDEN VINDT GEHEIME SIGNALEN IN DNA!!!

'Nou, nee', reageert Schiessel. "Signalen" is de term die wij gebruiken om de binding met het histon aan te geven. Je zou ook signalen vinden als je willekeurig een

𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠
 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠
 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠
 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠

housekeeping-genen zijn', vertelt de hoogleraar; de genen die juist wel in elke cel nodig zijn. Hoe zit dat dan?

Vermoedelijk heeft dat te maken met het doorgeven van zogeheten epigenetische informatie; dingen die niet in het DNA vastgelegd zijn, maar toch kunnen worden doorgegeven.

Het bekendste voorbeeld is het Leids-Amerikaanse onderzoek naar hongerwinterbaby's. Vrouwen die tijdens de Hongerwinter in verwachting waren, gaven hun kindjes informatie mee die ze beter voorbereide op een stressvolle toekomst.

De epigenetica beïnvloedt het besturingssysteem voor het DNA, en bepaalt mede welk gen wanneer actief moet zijn. Het bepaalt welke genen ietsje beter ingepakt worden, of koppelt bepaalde signaalmoleculen aan het DNA. Zestig jaar na dato konden Leidse medici nog steeds de verschillen zien rondom het DNA van hongerwinterbaby's en hun leeftijdsgenoten uit de eerder bevrijde delen van Nederland.

Moeders kunnen hun baby dus wat extra's meegeven, erfelijkheids-gewijs. Maar wat als je een vader bent? Schiessel: 'Stel, je bent een olifant met 65 jaar levenservaring op de savanne. Daar zou je iets van door willen geven, toch?'

Je zou wat epigenetische informatie kunnen meegeven via je histonen. Alleen zitten er nauwelijks histonen in spermacellen. Bij sociaal levende dieren als mensen, olifanten en zebra's is er altijd de kans aanwezig dat een vrouwtje met meerdere mannen paart. Dat leidt tot een competitie tussen de spermacellen: hoe meer stroomlijning, hoe meer kans op het bevruchten van de eicel. Dus gaat, afhankelijk van de soort, zo'n 95 procent van de histonen overboord.

Dan blijft er dus nog altijd vijf procent over. Is daar iets bijzonders mee aan de hand? Jazeker. 'Dat zijn de histonen die om die genen zitten die belangrijk zijn voor de ontwikkeling van het jonge embryo.' Maar waarom blijven juist die bewaard? Nou, juist die genen zitten het meest vast ingepakt om het histon, dankzij de wikkelmecanica die Schiessel in kaart bracht.

'Die aliens zijn helemaal niet nodig om het bijzonder te maken', zegt hij over zijn resultaten. 'Het is al wild en fantastisch van zichzelf.'

DOOR BART BRAUN

𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠
 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠
 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠
 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠

reeks Aatjes, Teetjes enzovoort in zou voeren.'

DE ALIENS HEBBEN EEN BOODSCHAP IN ONS ERFELIJK MATERIAAL VERSTOPT!!! (zie kader).

Dat Schiessel die laag opdook in virtueel DNA, en daarna bevestigde in het DNA van twee soorten eencellig gist, mag blijkbaar de pret niet drukken.

Sinds die publicatie is Helmut Schiessel gewoon verder gegaan met zijn onderzoek naar hoe een dubbele helix zich om histonen kan vouwen. Hij laat een plaatje zien van berekeningen aan het DNA van vijftig verschillende organismen, en de mate waarin het begin van een gen vastzit om het histon. Bij eencellige wezens zit het DNA daar een beetje losser. Dat is logisch: de cel moet bij het DNA kunnen om het af te lezen.

Dat het bij meercellige wezens juist wat vaster zit, lijkt ook logisch: je meet immers aan het gemiddelde van alle genen, en één cel in een complete plant, vis of fruitvlieg heeft lang niet alle genen nodig die erin zitten.

'Behalve dan, dat de genen die het meest vast zitten, de algemene

𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠 𐎶𐎵𐎺𐎠

Schiessel laat een plaatje zien van een van de blogs die over zijn onderzoek schreef. Van links naar rechts het klassieke beeld van de aap die steeds meer rechtop gaat lopen. 'En dan komt er een afbeelding van een Sumerische god, een zogeheten Anunnaki, die iets doet met een DNA-molecuul, en de aap wordt mens.'

De boodschap: hier is sprake van *Paleocontact*. Dat is het idee dat de menselijke geschiedenis beïnvloed is door buitenaardse wezens. Het is een theorie waarvan de Zwitserse schrijver Erich von Däniken de belangrijkste uitdrager van is. Als je het wilt zien, kan je allerlei teksten en afbeeldin-

gen uit de oudheid interpreteren als beschrijvingen van buitenaardse bezoekers.

Het Bijbelvers Ezechiël, bijvoorbeeld:

'Er kwam plotseling een stormwolk uit het noorden, een enorme wolk met een stralende glans er omheen. Binnen in de wolk was een vuur. En in dat vuur zag ik iets dat schitterde als gloeiendheid metaal. Toen zag ik midden in de vuurgloed de gestalten van vier wezens. Ze zagen er mensachtig uit, maar ze hadden vier gezichten en vier vleugels.'

Von Däniken wees bovendien op allerlei monumenten uit de oudheid zo-

als piramides, waarvan hem niet helemaal duidelijk was hoe een primitieve samenleving zo iets had kunnen maken, en kwam vervolgens keer op keer tot de conclusie dat er dus wel aliens bij betrokken moeten zijn geweest.

Dat juist de Sumeriërs veel opduiken in die theorieën is overigens deels de schuld van een serieuzere auteur: natuurkundige Carl Sagan. Hij wees er in de jaren zestig op dat als er zulk contact geweest was, de resulterende legendes eruit zouden zien als de Sumerische verhalen over de vismens Oannes, van wie de Sumeriërs de landbouw, het schrift en de eerste wetkunde zouden hebben geleerd.

'In het denken van de Paleocontact-aanhangers is de aangetroffen tweede laag informatie in ons DNA afkomstig van de aliens, en zal de betekenis ervan onthuld worden als wij er klaar voor zijn', vat Schiessel het samen.

Of, zoals *Alien Star* het uitdrukt: 'We weten allemaal dat de Anunnaki het menselijke DNA hebben aangepast: de Sumerische geschriften leggen dat keurig uit, ook al zijn universiteiten niet bereid om dit aan iedereen te laten weten. Nadat wetenschappers al aantoonde dat ons DNA buitenaardse genen bevat, ontdekken ze nu weer nieuwe dingen over ons DNA.'

ALien STAR

Supposed "Man in Black" captured in video "taking" a person

Hidden World Under Antarctica Revealed: Scientists Find A World They've Never Imagined

More mysterious electrical sky events over Dublin, Jaurez and amazing explosions in Kenner, Louisiana

Sumerian Anunnaki Archaeological Discoveries, Artifacts, and Recovered Records DOCUMENTARY

New Study Shows Half of Cancer Patients are Destroyed by Chemotherapy, Not Cancer

Nieuws

Vlamingen zijn
Nederlanders beu

De Belgische overheid wil minder internationale studenten toelaten op de opleidingen geneeskunde en diergeneeskunde, staat in het nieuwe regeerakkoord. Dat heeft vooral gevolgen voor Nederlandse studenten, die vaak de grens overgaan om daar een van deze opleidingen te volgen. Van de eerstejaars diergeneeskunde komt 60 procent uit het buitenland, schrijft NOS. Nederlandse studenten gaan vaak de grens over vanwege het lagere collegegeld of het gebrek aan plaatsen in eigen land. In Nederland kunnen maar 225 mensen diergeneeskunde studeren, terwijl er in Vlaanderen al 714 Nederlandse studenten deze opleiding doen. Het levert de Belgische economie weinig op, omdat de meesten na hun afstuderen weer naar huis gaan. Voor Nederland is het ook niet zo handig, omdat er zo een overschot aan dierenartsen ontstaat.

Studenten lenen meer

Volgens nieuwe cijfers van het CBS waren er in 2019 meer studenten met een studieschuld dan de jaren ervoor, en was die schuld ook nog eens hoger. De totale studieschuld bedroeg 19,3 miljard euro, 1,9 miljard meer dan in 2018. Ieder jaar wordt die totale schuld wat hoger. Het stijgt het hardst sinds de basisbeurs werd afgeschaft. Ook loopt de studieschuld sneller op van de generatie die onder het nieuwe leenstelsel valt: na twee jaar studeren gemiddeld 8000 euro schuld. Bij studenten die nog een basisbeurs kregen, was dat bedrag ongeveer de helft minder.

Studievoucher niet voor
master bruikbaar

Het is niet mogelijk om studievoorschotvouchers (korting op het collegegeld voor een vervoltraject) inzetbaar te maken voor een wo-master, blijkt uit een brief van onderwijsminister Van Engelshoven. Afgelopen zomer dienden CDA en GroenLinks een motie in om studievoorschotvouchers beschikbaar te maken na het halen van een wo-bachelor, zodat studenten van de studiejaar 2015-2019 die niet hebben kunnen profiteren van de investeringen in hoger onderwijs na afschaffing van de basisbeurs alsnog een beetje zouden kunnen compenseren in de masterfase. Volgens de minister is dit niet mogelijk, omdat DUO niet op zo'n korte termijn de ICT-systemen kan aanpassen. In plaats hiervan kunnen de vouchers vijf tot tien jaar na het behalen van een hbo-bachelor of wo-master worden ingezet. Voorzitter van het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO) Kees Gillesse: 'Dit is een domper. De studievouchers hadden voor studenten veel meer waarde gehad als zij deze hadden kunnen inzetten tijdens de studietijd.'

Cleveringahoogleraar

De Duitse historicus Katja Happe is de nieuwe Cleveringahoogleraar van de Universiteit Leiden. Op 26 november houdt ze de Cleveringa-oratie. Happe doet onderzoek naar de Jodenvervolgving in Nederland en schreef daarover het boek *Veel valse hoop*. Happe (1970) is momenteel directeur van de gedenkplaats Ladelund. Eerder was ze onder meer enkele jaren gastonderzoeker bij het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD).

Huygensprijs voor
plasmaonderzoek

Natuurkundige Chris Smiet won maandag de Christiaan Huygensprijs voor het proefschrift *Knots in Plasma*, waar hij in Leiden op promoveerde. De prijs van tienduizend euro is bedoeld voor onderzoekers die vernieuwende bijdragen leveren aan de wis-, natuur- of sterrenkunde. Smiet maakte wiskundige modellen van in elkaar gehaakte lussen van plasma, en liet zien dat zo'n plasmaknoop verassend stabiel zou moeten zijn. Inmiddels werkt hij in Princeton verder aan zijn theorieën en de toepassing ervan in kernfusiereactoren.

'Meer geld voor besturen'

Universiteitsraad wil vergoeding voor besturende student opkrikken

De universiteitsraad wil het bedrag dat studenten krijgen voor besturen verhogen. Nu is dat 300 euro per maand voor een fulltime bestuursbeurs. Deze vergoeding is sinds 2015 niet meer gestegen, terwijl studenten wel steeds meer kosten zijn gaan maken.

DOOR VINCENT BONGERS Tijdens de universiteitsraadsvergadering maandag werd de regeling financiële ondersteuning studenten 2019 besproken, waarin het verstrekken van beurzen aan besturende studen-

ten wordt vastgelegd. De raad moet uiteindelijk instemmen met deze regeling, die is voorgesteld door het college van bestuur.

Dorien de Koning van studentenpartij ONS en voorzitter van de raadscommissie personeel, studentzaken en internationalisering: 'De hoogte van het maximale beursbedrag, 300 euro per maand, is ten aanzien van de regeling uit 2015 hetzelfde gebleven. Dat terwijl de kosten van het levensonderhoud van studenten wel zijn gestegen. Dus willen we graag met de raad bespreken of dit bedrag omhoog kan.'

Dahran Coban, ook van ONS: 'Dit is echt een heikel punt. Alles is duur-

der geworden in de samenleving. De huren zijn gestegen, bijvoorbeeld. Daarnaast is de basisbeurs afgeschaft.' De vergoeding heeft geen gelijke tred gehouden.

Bas Knapp van studentenpartij LSP vond dat er te weinig informatie was om te kunnen oordelen over het verhogen van het bedrag. 'We weten een aantal dingen niet', zei hij. 'Hoe hoog is het totale budget en hoeveel aanvragen voor een beurs zijn er eigenlijk geweest? En hoeveel daarvan zijn er afgekeurd? Je kunt niet goed een debat voeren over de hoogte van het bedrag als dat allemaal onbekend is.'

Als het totaalbudget voor beurzen

niet toeneemt, dan is het verhogen van het maandbedrag juist nadelig. Dan zijn er mogelijk minder bestuursmaanden te verdelen.

De Koning: 'Uiteraard mag niemand erop achteruitgaan.'

'We kunnen in de reactie aan het college van bestuur opnemen dat een verhoging van het bedrag ten goede moet komen aan full- en parttime bestuurders,' reageerde raadsvoorzitter Charlotte de Roon.

Over de hoogte van het nieuwe bedrag werd overigens tijdens de vergadering niet gesproken. De raad sprak wel af dat er meer transparantie moet komen over de verdeling van de beurzen.

Fraudeur mag tentamen afmaken

Rechtenstudenten die betrapt worden op frauderen bij een tentamen, worden niet langer uit de zaal verwijderd.

Bij de faculteit Rechten was het verplicht om een student die betrapt werd op fraude meteen de deur te wijzen.

Dit collegejaar is dat veranderd, merkte personeelsraadslid Thijs Beumers op tijdens de faculteitsraadsvergadering maandag. 'Het reglement van orde voor tentamens

is gewijzigd', zei Beumers. 'Collega's hebben nieuwe richtlijnen gekregen over hoe tentamens moeten worden afgenomen. Het is niet meer toegestaan om frauderende studenten ter plekke een 1 te geven en ze vervolgens naar huis te sturen.'

'Nu wordt de regeling dat je de student het tentamen laat afmaken. Vervolgens gaat de examencommissie daar wat mee doen.'

De student krijgt wel direct te horen dat hij betrapt is, en krijgt de mededeling dat de examencommissie

de zaak verder beoordeelt en een besluit neemt over een eventuele straf.

'Dit betekent nogal wat voor docenten', stelde Beumers. 'Ik geef het vak inleiding burgerlijk recht en bij elk tentamen haal ik er toch wel drie of vier fraudegevallen uit. Het is een ingrijpende wijziging.'

Beumers wist nog niet precies wat hij van de aanpassing vond. 'Maar ik wil het wel graag een keer bespreken in de raad. Waar komt deze wijziging vandaan? En wat voor

gevolgen heeft dit?' 'Uiteraard kan dat', reageerde vice-decaan Ton Liefaard. 'Het is echter wel een kwestie van de examencommissie. We zoeken uit hoe we dat bij elkaar kunnen brengen.'

Personeelsraadslid Gelijk Molier vond het alvast een goede wijziging. 'Ik vind het vanuit een psychologisch oogpunt een slecht idee om studenten weg te sturen bij een tentamen en een 1 te geven, ook vanwege alle onrust die door een verwijdering ontstaat.' **VB**

Lek van Rotterdam niet gevonden

De Erasmus Universiteit spitte door e-mails van medewerkers om uit te zoeken wie een plagiaatbeschuldiging naar NRC Handelsblad had gelekt, maar heeft de bron niet kunnen vinden. Er komen verder geen maatregelen.

Het onderzoek is vrijdag afgesloten. Hoewel er wel is gebleken dat er contact is geweest met NRC vanuit de faculteit, heeft het bestuur geen lek kunnen vinden, staat op de site

van de Rotterdamse universiteit.

'Tijdens het onderzoek is door interne en externe bronnen bevestigd dat er vanuit de faculteit actief contact is geweest met een journalist van het NRC. Er is hiermee gekozen voor het zoeken van publiciteit in plaats van het volgen van geëigende procedures binnen de universitaire wereld. Er is echter niet vast komen te staan wie de mogelijke bron was. Er volgen dan ook geen maatregelen en het College van Bestuur heeft be-

sloten het dossier te sluiten.'

In juni publiceerde NRC een artikel waarin Dymph van den Boom, oud-rector van de UvA en voormalig interim-decaan aan de Erasmus School of History, Culture and Communication (ESHCC), beschuldigd werd van structureel plagiaat.

Het Rotterdamse college zette vervolgens een extern recherchebureau in om de mailboxen van twintig werknemers te onderzoeken, in een poging de bron te achterhalen. Vol-

gens medewerkers van het ESHCC had het college 'geëigende' plagiaatmeldingen overigens simpelweg genegeerd.

Dit stuitte op verzet bij de universiteitsraad, werknemers en wetenschappers. Vorige week ondertekenden bijna vijfhonderd mensen een open brief aan het bestuur waarin ze oproepen het onderzoek te staken, omdat het een angstcultuur creëert en de privacy van werknemers schaadt. **AK**

‘Opgenomen colleges slecht voor student’

Hoogleraar rechtsfilosofie Andreas Kinninging wil af van het opnemen van colleges. Met de algemene verordening gegevensbescherming (AVG) in de hand opent hij de aanval op de weblectures. ‘Het is mij al jaren een doorn in het oog.’

Tijdens de faculteitsraad rechten maandag, kwam het opnemen van colleges aan de orde.

‘Professor Andreas Kinninging, hoogleraar rechtsfilosofie ziet dat er steeds minder studenten naar zijn hoorcolleges komen’, zei personeelsraadslid Gelijn Molier. ‘Kennelijk kunnen studenten thuis nog meer van zijn colleges genieten. Dat vindt Kinninging vanuit didactisch oogpunt geen goed idee.’

Molier, overigens slechts boodschapper, legde uit dat er wellicht via een juridische weg een halt kan worden toegevoerd aan de weblectures. Volgens de algemene verordening gegevensbescherming (AVG) zou docenten niet gevraagd mogen worden om colleges op te nemen.

‘Persoonlijk maakt het me niks uit, maar het opnemen is niet goed voor de studenten’, legt Kinninging later aan de telefoon uit. ‘Het is namelijk een heel goede oefening voor studenten om in de collegezaal te zitten en aantekeningen te maken. Wetende dat je niet nog een keer, en nog een keer, en nog een keer naar het verhaal kunt luisteren. Ik denk dat er niet goed over is nagedacht toen het opnemen is ingevoerd. Het heeft allerlei negatieve effecten. Dat geldt overigens ook voor telefoons en computers in de collegezaal.’

‘Mijn colleges worden de laatste jaren opgenomen’, gaat Kinninging verder. ‘Het gevolg is dat de zalen half leeg zijn. Mensen denken: “Ik kan het thuis wel bekijken”. Sommigen zullen dat ook consciëntieus doen, maar dat geldt lang niet voor alle studenten. Je zit op je bed, hebt ook aandacht voor je kat. Er zijn vrienden die bellen, et cetera. Het gaat allemaal niet goed. Dat merk je ook wel aan de tentamenresultaten. De beheersing van de stof wordt steeds minder goed. Ik ben echt een voorstander van het ophouden met opnemen.’

Maar wil Kinninging de AVG gebruiken om een einde te maken aan de opnames? ‘Het is te zwaar om te zeggen dat we langs juridische weg de weblectures willen stoppen. In 2018 is echter de AVG ingevoerd. Daar staat in dat je niet mag eisen van een docent dat ze hun colleges opnemen. Het gaat zelfs nog verder; je mag het zelfs niet vragen, omdat docenten zich dan onder druk gezet kunnen voelen.’

‘Dat laatste is mijn ogen wat overdreven. Ik vind dat je docenten best mag vragen of ze hun colleges willen laten opnemen. Maar zij moeten ook nee kunnen zeggen.’

‘Het opnemen is mij al jaren een doorn in het oog. Deze ontwikkeling met de AVG geeft ons een stok om de hond mee te slaan. Het is een manier om het punt te agenderen.’

Is het nu dan verplicht om bij rechten de colleges op te nemen?

‘Nou ja, verplicht’, reageert Kinninging. ‘Het wordt meer gebracht als: iedereen doet het, het is normaal.’

‘Eigenlijk wil ik er vanaf nu mee stoppen. Het enige wat ik dan moet weten is of alle studenten dan in de zaal passen. Het liefst zou ik willen dat de rector zegt: “De universiteit stopt met opnemen.” Het is namelijk een algemeen probleem.’ **VB**

Rendement rechten omlaag

Faculteit maakt zich zorgen over trage studenten

Rechtenstudenten doen steeds langer over hun studie. Het rechtenbestuur vindt dat ‘zorgelijk’ en stelt een werkgroep in die onderzoek gaat doen naar de oorzaken van de vertraging.

DOOR VINCENT BONGERS ‘Ons rendement is laag, vergeleken met andere faculteiten aan deze universiteit. Maar ook vergeleken met andere rechtenfaculteiten in het land’, zei vice-decaan Ton Liefwaard maandag tijdens de faculteitsraadvergadering.

Het rechtenbestuur heeft met de faculteit bestuursafspraken gemaakt over de rendementen van de juridische en criminologische bacheloropleidingen.

Minimaal 70 procent van de herenschrijvers van 2015 - dus niet de eerstejaars- dient voor september 2019 het bachelordiploma te hebben behaald.

‘Helaas wordt dit percentage niet gehaald door de juridische opleidingen’, aldus een memo van het faculteitsbestuur. Daarin staat dat de rendementen binnen de juridische bacheloropleiding te laag zijn.

Van de herenschrijvers uit 2012 tot en met 2015, haalden 50 tot 63 procent hun diploma. Criminologie doet het beter: daar liggen die percentages tussen de 70 en 80 procent.

De faculteit had een vierjaarstermijn. Dat hield in dat tentamencijfers na vier jaar vervielen. De rendementen waren toen wel hoger: tegen de 70 procent. Die regeling werd echter in 2014 na kritiek van

de universiteitsraad en de landelijke politiek afgeschaft.

Liefwaard: ‘Te veel studenten bij rechtsgeleerdheid doen langer dan vier jaar over de bachelor. Dat is een probleem in het licht van de bestuursafspraken. Het heeft ook gevolgen voor de begroting. Als we ons rendement verbeteren, dan heeft dat een positief effect op onze financiële huishouding.’

‘Maar ik vind het eigenlijk nog veel belangrijker om te weten hoe studenten hier studeren. Vertraging kan een positief verhaal zijn; twee studies of bestuurswerk doen, bijvoorbeeld.’

‘Maar er kunnen ook andere redenen zijn die voor vertraging zorgen. Dat heeft onder andere te maken met studentenwelzijn. We hebben dan ook een werkgroep ingesteld

om nader onderzoek te doen naar de oorzaken van die vertraging.’

‘De onderzoeksopdracht is heel erg gericht op de opleidingen’, zei personeelsraadslid Elsemieke Daalder.

‘Wordt er ook gekeken naar vertragingen die van buitenaf komen? Studenten moeten bijvoorbeeld steeds meer naast hun studie werken vanwege het leenstelsel.’

‘Die context is heel belangrijk’, aldus Liefwaard. ‘De vraag is even hoeveel we naar boven krijgen. We willen eerst scherp krijgen om welke groepen studenten het precies gaat. Het leenstelsel kan zeker een relevante factor zijn. Twee kanten op zelfs. Het kan extra stress opleveren waardoor studenten het niet redden, maar studenten ook aansporen tempo in de studie te houden.’

‘Dit wil je niet’

> Vervolg van voorpagina

Ezawa: ‘Er kunnen ook andere studenten binnenkomen als de deur openstaat. Een van de verhalen is dat iemand van buiten het heeft gedaan, die door iemand is binnengelaten en het vervolgens heeft laten gebeuren.’

De diversity officer zegt ‘al drie weken druk bezig’ te zijn met het incident. Wat dat concreet inhoudt, wil ze niet zeggen.

‘Het gaat de rest van de wereld niet aan wat wij nu doen. Dat kan het proces schaden.’

Wel zegt ze ervan doordrongen te zijn dat het probleem moet worden aangepakt. ‘Er staan nog gesprekken gepland die het doel hebben tot een duurzame oplossing te komen.’

De studenten die zich door de tekst bedreigd voelen, willen niet met *Mare* praten.

‘Het is voor hen een emotioneel

ingrijpende situatie en ze hebben rust nodig’, zegt Ezawa. ‘Maar volgens mij zijn de studenten tevreden over de manier waarop we het nu oplossen.’

Rector Carel Stolker reageert op Twitter: ‘Dit wil je niet. We zijn daarom al een poosje met de betrokken studenten in gesprek, en dus ook met wie zich zorgen maken. En dat blijven we doen.’

Ook de Universiteit Leiden laat via Twitter weten dat ‘een goede en veilige sfeer voor al onze studenten en medewerkers de hoogste prioriteit’ heeft.

‘Deze vervelende actie is uiteraard volstrekt onacceptabel. We voeren momenteel gesprekken met alle betrokkenen.’

Vice-decaan van de faculteit FGGA Koen Caminada, die bij de gesprekken betrokken is, was niet bereikbaar voor een reactie. **SVL**

Tienduizenden Tikkies voor Rutte

Een Facebookevenement waarop door het leenstelsel gedupeerde studenten gevraagd wordt Tikkies te sturen naar premier Rutte trekt al ruim 60.000 deelnemers.

‘De studenten die na het studiejaar 2015/2016 zijn begonnen aan een opleiding, zijn de dupe van het mislukte leenstelselexperiment van de overheid. [...] Daarom gaan wij 24 november massaal Tikkies sturen

naar Mark Rutte met onze studieschuld.’ Dit is de omschrijving van het Facebookevenement Massaal Tikkies naar Mark Rutte sturen met onze studieschuld, opgericht door student Youri Hoogewoning, student van de Fontys Hogeschool Tilburg. Het evenement kreeg in drie dagen tijd ruim 60.000 deelnemers. Hoogewoning: ‘Voor ik het evenement online zette, had ik zelf al voor de grap Tikkies naar politici

gestuurd. Ik kreeg alleen reactie van GroenLinks, zij stuurden iets van “haha, leuk geprobeerd.”

Dat het evenement zo groot zou worden had hij niet verwacht. ‘Veel landelijke nieuwsmedia hebben het opgepikt, en de PvdA heeft contact gezocht. Ik ga volgende week met hen in gesprek.’ Meerdere mensen hebben in de Facebookgroep al screenshots gedeeld van Tikkies die ze naar de VVD hebben gestuurd. De

VVD heeft hierop gereageerd met een uitleg over het leenstelsel. Deze reacties worden ook in de groep gedeeld. ‘We nemen natuurlijk geen genoegen met deze slappe reactie’, schrijft Hoogewoning op Facebook over de reactie van de VVD. ‘Blijf de Tikkies sturen en laten we ervoor zorgen dat we een duidelijk signaal afgeven aan het kabinet.’ **EVDS**

> Zie ook pagina 8

Getouwtrek over onderwijsbezuiniging

Terwijl Leiden vorige week donderdag druk was met hutspot en haring eten, werd er in de Tweede Kamer gedebatteerd over de rijksbegroting van volgend jaar. Ook de bezuinigingen in het hoger onderwijs kwamen voorbij.

Kamerlid Henk Nijboer (PvdA) wilde van minister van Financiën Wopke Hoekstra weten hoe het kan dat de kosten van het niet doorgaan van de renteverhoging op studieschuld worden verhaald op het hoger on-

derwijs. ‘Voor de derde keer stel ik de vraag: hoe kan het dat de bezuiniging door de renteverhoging voor studenten, die niet doorging, wordt afgewenteld op de hogescholen en de universiteiten? Hoe legt u dat in deze tijd uit?’

Volgens Hoekstra is er helemaal geen sprake van een bezuiniging. Althans, niet in deze kabinetsperiode.

‘Die kosten zijn op dit moment technisch ingeboekt ten laste van de onderwijsbekostiging’, legde Hoekstra uit.

‘Maar dan hebben we het over de hele lange termijn. Mochten partijen daar bij een volgende formatie op willen ingrijpen, dan staat hun dat natuurlijk vrij.’

Nijboer nam geen genoegen met dat antwoord: ‘Het staat gewoon nog bij het hoger onderwijs. Ik vraag u hoe u dat kunt doen, want wetenschap is zo belangrijk. U zegt: na de verkiezingen kunt u er wat aan doen. Dat klopt, maar ik spreek u aan op wat u nu doet.’

Eerder dit jaar had onderwijsmi-

nister Van Engelshoven een voorstel gedaan om de rente op studieschuld te verhogen, maar dat kwam niet door de Eerste Kamer.

Daardoor is er minder geld beschikbaar op de onderwijsbegroting dan verwacht.

De woordvoerder van de minister, Michiel Hendriks, zei eerder tegen *Mare* dat je die kostenpost geen bezuiniging kan noemen, omdat ‘er nog geen inhoudelijke beslissing is genomen over waar dat geld vandaan moet komen.’ **SW**

Achtergrond

Een demonstrant met een masker in de kleuren van de Turkse vlag bij het Chinese consulaat in Istanbul, 2018. Foto Ozan Kose/AFP/ANP

‘We worden weggevaagd’

China pleegt culturele genocide op de Oeigoeren, zegt zangeres en activiste

De Oeigoerse activiste Rahima Mahmut verzet zich tegen de etnische zuivering van haar volk door de Chinese overheid. Dinsdag geeft ze een lezing over de concentratiekampen waarin miljoenen Oeigoeren zijn opgesloten. ‘Je bent nergens veilig.’

DOOR VINCENT BONGERS ‘Mijn vier broers en vijf zussen wonen in de autonome Oeigoerse regio Xinjiang in China’, vertelt Rahima Mahmut (48). ‘Ik ben in 2000 voor een master milieukunde naar Groot-Brittannië gegaan, waar ik ben gebleven. Ik kon ook niet terug. Mijn doel was om het verhaal van mijn volk aan de wereld te vertellen.’

De Oeigoerse zangeres, vertaalster en activiste geeft op 15 oktober een lezing in Leiden over de miljoenen Oeigoeren die door de Chinese overheid in concentratiekampen zijn vastgezet.

‘Vanaf 2016 werd het steeds lastiger om contact met mijn familie te krijgen. In januari 2017 belde ik steeds, maar tevergeefs. Ik begreep niet waarom er geen reactie kwam. Ik bleef mijn oudste broer bellen. Hij nam uiteindelijk op, maar zei niet zoals gebruikelijk: *as-salāmoe ‘alay-koem*. Hij durfde die islamitische groet niet te gebruiken. Hij deed zelfs alsof hij mij niet kende.

‘Wat is er aan de hand?’ vroeg ik. ‘Waarom neemt niemand op?’ Toen vertelde hij me dat mijn broers en zussen juist hadden gehandeld door niet te reageren. Ik was stomverbaasd. ‘Het gaat goed met ons’, ging hij verder. ‘Laat ons alsjeblieft in de handen van God, en dan laten wij jou ook in de handen van God.’ Dat was het einde van ons gesprek. Het

was te gevaarlijk om met mij te praten. Ik heb geen contact meer met mijn familie en weet ook niet of ze nog leven.’

De Oeigoeren zijn een Turks-islamitisch volk met een eigen taal. ‘In 1949 is de republiek van Oost-Turkistan, wat Xinjiang eigenlijk is, bezet door de communistische partij’, legt Mahmut uit. ‘De politiek van de Chinese overheid is sindsdien duidelijk: de Oeigoeren moeten assimileren of sterven.’

China heeft altijd een repressief beleid gevoerd, maar sinds 2016 gebeurt dat steeds extremer. ‘De staat voert etnische zuiveringen door. Het is culturele genocide. De Oeigoerse cultuur moet helemaal worden weggevaagd.’

China begon met het massaal opsluiten van Oeigoeren. ‘De staat noemt het “vrijwillige heropvoedingskampen”. Maar het zijn concentratiekampen. Schattingen lopen uiteen, maar wij denken dat er drie miljoen mensen vastzitten (Amnesty International spreekt van één miljoen, *red*). Kinderen van gevangenen worden in zogeheten *loving heart*-crèches, weeshuizen en scholen geplaatst. Dat zijn in feite kinderconcentratiekampen. Ze mogen geen bezoek ontvangen. De Chinezen willen dat ze hun achtergrond, geloof en taal helemaal vergeten. Ze worden gehersenspoeld om volledig Chinees te worden.’

De omstandigheden in de concentratiekampen zijn vreselijk, vertelt Mahmut. ‘Ik vertaal getuigenissen van Oeigoeren die hebben vastgezet, of niet weten wat het lot is van hun familie en vrienden, voor onder andere de *BBC* en *Sky News*. Je hoort de meest vreselijke verhalen. In een ruimte van zeventig vierkante meter stoppen ze zestig mensen. Iets van vijftig gevangenen moeten staan,

zodat er tien kunnen liggen om te slapen. Er zijn geen bedden, slechts een betonnen vloer.

‘De Oeigoerse man Omir Bakeri vertelde dat alle gevangenen elke ochtend partijslogans en -liederen moesten voordragen en continu de Chinese president Xi Jinping moesten eren. Ouderen spreken vaak geen Chinees. Sommigen zijn al over de zeventig. Door de slechte omstandigheden overleven ze dat gedril niet.’

‘De Oeigoerse vrouw Gulbahar Jelilova vertelde hoe ze het uitschreeuwen van schrik en ellende toen ze een cel aantrof, volgepropt met vrouwen. Hun handen waren geboeid en om hun enkels zaten zware kettingen. Ze zagen eruit als geketende geesten. De wc was in de cel, er was geen enkele ventilatie. Praten met elkaar was verboden. De gevangenen werden 24 uur per dag in de gaten gehouden.

‘De vrouwen werden ook gedwongen om een agressief medicijn te nemen dat hen heel suf maakte, maar ook hun menstruatiecyclus stopte. Zo is een deel van hen gesterriliseerd. Vrouwelijke getuigen vertellen allemaal dat ze zich moesten uitkleden en naakt *sit-ups* moesten doen. Dat is allemaal bedoeld om ze te vernederen. Veel gevangenen willen dood. Ze zijn alle hoop verloren.’

De Chinese overheid claimt dat ze islamitisch terrorisme in de regio bestrijden. ‘Dat is slechts een excuus. Er is inderdaad een kleine groep Oeigoeren die aanslagen pleegt. Ik wijs dat geweld af. China wil vooral totale controle over de regio. ‘De belangen van de Chinese economie mogen niet in gevaar komen. Xinjiang is een belangrijk handelsknooppunt in de nieuwe zijderoute. De Oeigoerse identiteit wordt als een gevaar gezien. Alle

rituelen en religieuze uitingen zijn gecriminaliseerd.’

In 2016 stuurde de regering Chen Quanguo, de gouverneur die eerst Tibet onder de duim had gehouden, naar Xinjiang om daar orde op zaken te stellen. ‘Hij werd de *top guy* en zette de culturele genocide in gang. In april 2017 verschenen de grote kampen. De mensen die nog niet in de gevangenis zitten, zijn ontzettend bang. Elk moment kan de politie komen. Je bent nergens veilig.’

Onlangs verschenen er berichten over het roven van organen van gevangenen. ‘Het is een realiteit’, aldus Mahmut. ‘Als je een gevangene bent, verlies je al je rechten. De handel in organen is al een tijd een gigantische business in China. Tijdens de vervolging van de Falun Gong vanaf 1999 werden al organen geroofd van gevangenen. Dat gebeurt nu ook bij de Oeigoeren.’

Mahmut gebruikt ook haar muziek

om invloed uit te oefenen. ‘In 2004 hebben we het London Uyghur Ensemble opgericht. Veel mensen in het Westen hebben namelijk nog nooit van Oeigoeren gehoord. We gebruiken onder andere werk van dichters die in de kampen zijn omgekomen of die vastzitten. Het is een heel zachte manier om deze problematiek onder de aandacht te brengen.’

Is ze niet bang voor de Chinese overheid? ‘Ik voel me best veilig in Groot-Brittannië. Ze weten dat ze mij niet overtuigen om te stoppen met de Oeigoerse zaak. Activisten in het buitenland laten ze meestal rust. Ze pakken dan eerder familieleden in China aan. Maar zolang ik adem, blijf ik me inzetten voor het overleven van mijn volk.’

LUCIS panel over de Oeigoeren dinsdag 15 oktober vanaf 15:15 Lipsius 1.47, toegang is gratis, wel graag inschrijven vooraf

Activiste Rahima Mahmut met haar moeder.

De mensen winnen altijd

En daarom verdienen dieren meer rechten, vindt jurist

De overheid moet de belangen van dieren beter meewegen, stelt rechtsfilosoof Janneke Vink. Ook dieren zouden wat haar betreft een plek in de Grondwet moeten krijgen. 'De afschaffing van de slavernij leek ook onhaalbaar.'

DOOR BART BRAUN 'De klassieke politieke filosofie gaat vaak uit van een mensbeeld dat eigenlijk niet klopt', vertelt promovendus Janneke Vink. 'Mensen zijn in dat beeld rationele wezens die alle eisen aankunnen die het lidmaatschap van een samenleving stelt. Heel pompeus, eigenlijk.'

In werkelijkheid zijn er allerlei mensen waarvoor die aannamen niet opgaat. Kinderen zijn te klein, onze hersenen zijn vatbaar voor allerlei aandoeningen die onze wilbekwaamheid ondermijnen. De overheid kan ook bepaalde rechten, zoals het passief kiesrecht, afpakken als ze iemand te gevaarlijk vindt.

Zulke 'politieke patiënten', zoals Vink ze noemt, hebben echter wel degelijk rechten. Zelfs de meest gruwelijke seriemoordenaars blijven in Nederland gevrijwaard van marteling en doodstraf. We kunnen niet ineens besluiten om alle vergevorderde Alzheimer-patiënten op te eten. Een referendum over die vraag heeft geen plaats in onze democratie, hoe groot de meerderheid ervoor ook zou zijn. Dat roept echter wel een vraag op. Behalve mensen wonen er ook behoorlijk wat dieren in dit land. Wat hebben de seriemoordenaar en de hersendode precies met elkaar gemeen, dat voor zelfs de slimste orca, de liefste border collie en de meest welbespraakte papegaai onbereikbaar is? 'In mijn proefschrift probeer ik het idee dat dieren belangen hebben, toe te voegen aan de politieke filosofie', aldus Vink. Ze hoopt vandaag te promoveren op het resultaat, *The Open Society and its Animals*.

'Ik vergelijk de rechtspositie van dieren met bewustzijn met die van kinderen. Daarvoor kennen we ook een onderscheid tussen de mensen die kunnen besturen en zij die bestuurd worden. Het heeft geen zin om een kind van 3 stemrecht te geven, maar het heeft wel zin om hun belangen mee te nemen. Gezien de geschiedenis van de mensheid is het wat naïef om aan te nemen dat iedereen dat vanzelf gaat doen, dus hebben we de verdediging van die belangen vastgelegd in bijvoorbeeld een Kinderrechtenverdrag. Kinderen zijn niet aanwezig in ons parlement, maar die onzichtbaarheid wordt institutioneel opgeheven door ze rechten te geven. Dat zou bij dieren ook kunnen.'

Aanpassing van de Grondwet is de enige manier om dat te bereiken, concludeert Vink na vele pagina's wikken en wegen. 'Toen ik begon met dit werk, was ik daar nog op tegen. De Grondwet is er voor zaken die echt niet anders kunnen. Als je er allerlei sociale doelen in gaat stellen, dan verliest zo'n wet aan gezag – zeker als je die doelstellingen vervolgens niet haalt.' De wetgeving die er nu al is over dieren, zou Vink geen 'dierenrechten' willen noemen. 'Het is meer regulering. Het zijn regels

over hoe mensen omgaan met dieren, maar geven die dieren geen juridische schil waar je niet zomaar doorheen kan. Grondrechten hebben echt andere gevolgen dan regulering.'

Een voorbeeld uit Duitsland laat zien hoe belangrijk het opnemen van dieren in de Grondwet kan zijn. Grondrechten staan het hoogst in de juridische hiërarchie. 'Iemand mishandelt een dier, maar beroept zich op de vrijheid van godsdienst, en krijgt geen

straf. Iemand voert een dierproef uit die de dierenwelzijnswetgeving overtreedt, maar beroept zich op de academische vrijheid. Dan winnen de mensen dus altijd.' In 2002 veranderde er iets: Duitsland nam dieren op in de Grondwet. Sindsdien is dierenwelzijn daar een doelstelling van de staat. Het verschil werd duidelijk toen het land een paar jaar later een wet in wilde voeren die seks met dieren wilde verbieden. Liefhebbers van die bezigheid stapten

naar de rechter: dit raakte aan hun grondwettelijke recht op seksuele vrijheid. Vink: 'Vroeger zou de rechter hen gelijk hebben gegeven, maar nu dierenwelzijn een erkend staatsdoel was, kon dat ook meegewogen worden. Die ongelijkheid is enigszins rechtgetrokken.' Je kan dat symboolpolitiek vinden: het welzijn van dieren wordt immers aanzienlijk meer geschaad in de Duitse bio-industrie dan door de Duitse schapenrueters, en die bio-industrie blijft

ongemoeid. 'Maar er is dus wel een verschil met de eerdere situatie, en de situatie in Nederland', aldus Vink. 'En dat iets symbolisch is, betekent niet dat het ook onbelangrijk is. Een Grondwet zegt waar je als bevolking voor staat. Die gaat nu alleen over mensen, alsof alle dieren er helemaal niet zijn.'

In de Grondwet opnemen dat dierenwelzijn een doelstelling van de staat is, is dus nog wat anders dan het daadwerkelijk opnemen van dierenrechten in de Grondwet. 'Dat laatste zou ideaal zijn, maar gebeurt nog nergens ter wereld', verduidelijkt Vink. 'Zo'n staatsdoelstelling is niet ideaal, maar wel realistisch. Het zou het voorlopige opstapje zijn naar – hopelijk, ooit – dierenrechten.'

Welke grondrechten zouden er dan moeten zijn? 'Daar formuleer ik eigenlijk geen antwoord op. Het is aan de politiek om dit in te vullen. Maar het recht op leven en het recht om niet gemarteld te worden zijn zo fundamenteel voor de belangen van het individu dat het raar zou zijn om die niet op te nemen.'

Vink: 'De Wet dieren geldt alleen voor mensen die met dieren omgaan, maar als er iets over dieren in de Grondwet staat, wordt het

'Verandering is moeilijk zolang niemand de eerste stap zet'

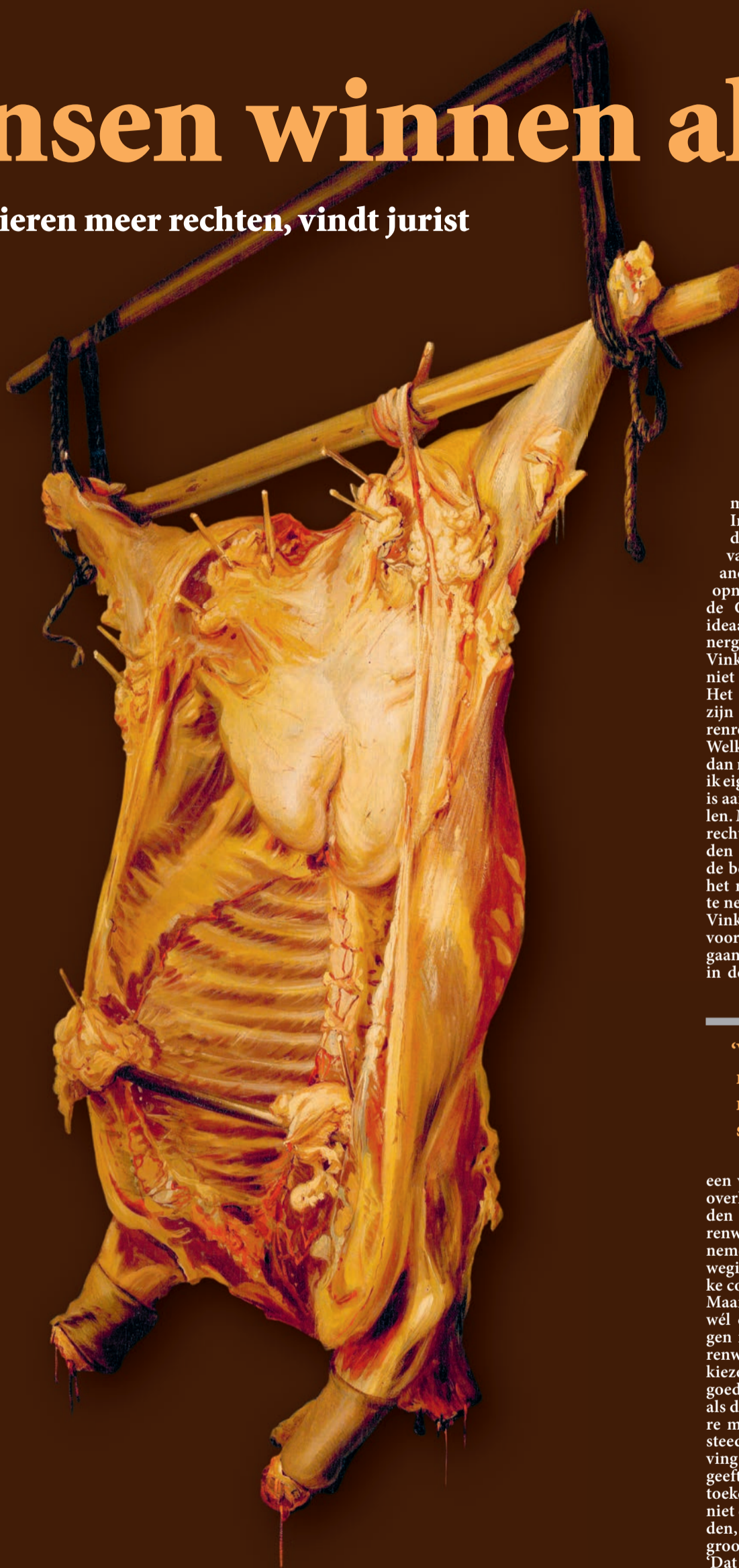
een verantwoordelijkheid van de overheid. Bij elke beslissing zouden overheidsdienaren dan dierenwelzijn in overweging moeten nemen. Daarmee komt die overweging dus ook buiten de politieke controverzaliteit.'

Maar dierenwelzijn is toch juist wél controversieel? Mensen zeggen in enquêtes dat er meer dierenwelzijn moet komen, maar kiezen in de supermarkt voor de goedkoopste lapjes vlees. Zelfs als de politiek dat op een of andere manier oplost, dan sta je nog steeds mijlenver van een samenleving die dieren een recht op leven geeft. Als we dieren meer rechten toekennen dan enkel het recht om niet door mensen geneukt te worden, dan heeft de samenleving een groot probleem.

'Dat probleem ligt er nu ook', zegt Vink. 'Alleen ligt het nu uitsluitend bij de dieren. Wat ik laat zien: er zijn rechtstatelijke redenen om het meewegen van dierenbelangen na te streven. Zo'n verandering is moeilijk zolang niemand de eerste stap zet. De grondwet heeft daarbij ook een moraliserende werking. Vergelijk het met de afschaffing van de slavernij: die leek ook onhaalbaar. Als eenmaal besloten is: "En we doen het toch", dan ontstaat ook de economische ruimte om alternatieven te gaan ontplooiën.'

Janneke Vink, *The Open Society and its Animals*. Promotie is 10 oktober

Detail uit *Het geslachte rund*, Abraham van den Hecken, 1635 – 1655. Foto Rijksmuseum

Niets is zo uitzichtloos als het leenstelsel

Waarom ik mijn studieschuld niet durf te checken

De gemiddelde studieschuld is verder gestegen, werd deze week bekend. **Else van der Steeg** blikt terug op drie jaar lenen. 'Daar staat het: 21.000 euro. Au.'

Met één uitgestoken hand zit ik achter mijn laptop. Die hand moet mij beschermen en bedekt het beeldscherm. Daar staat namelijk iets wat ik niet wil zien.

Even daarvoor heb ik www.duo.nl ingetikt. Hoe hard ik ook nadenk: ik kan me niet herinneren wanneer ik hier voor het laatst ben geweest. Wel moet ik net als bij die eerdere sporadische bezoeken wéér een nieuw wachtwoord aanmaken om überhaupt te kunnen inloggen, want dat ben ik wederom vergeten.

Oké, snel weg. Eerst vijf minuutjes Facebook. Dan kan ik het echt niet meer uitstellen. Klik. Hand omhoog. Daar staat het: 21.000 euro. Au.

Dit is de studieschuld die ik in vier jaar heb opgebouwd. Tel hier nog een master bij op en ik zit de rest van mijn leven in de schulden. En met mij de kleine 44.000 studenten die alleen al in 2015 aan een opleiding zijn begonnen. De gemiddelde schuld is gestegen, rekende het Centraal Bureau voor de Statistiek uit: van 12,4 duizend euro in 2015 naar 13,7 duizend euro in 2019. En dan moet het grotemensenleven nog beginnen.

Lenen levert stress op, bleek uit onderzoek van het Interstedelijk Studentenuitvoerend Comité: 73 procent van de ondervraagden voelde toegenomen stress door de invoering van het leenstelsel. Dit ging om psychische klachten, maar ook om prestatiedruk: studenten studeren sneller. Ze hebben geen tijd meer voor een bestuursjaar, commissies of extra vakken, maar willen simpelweg zo snel mogelijk die bachelor in de pocket. Een jaar uitloop kost namelijk tweeduizend euro collegegeld, plus minstens het viervoudige aan levensonderhoud.

Als je dit binnen de perken wil houden, moet daar een bijbaantje bij en hou je echt geen tijd over voor ook nog een actief studentenleven.

Het hing al jaren in de lucht, maar toen in 2015 de stufi werd afgeschaft, kwam dat alsnog onverwacht. Scholieren die 2014 hadden besloten toch gewoon een tussenjaar te houden - de discussie was immers al lang gaande

Moeder en dochter tellen het spaargeld dat is verstopt in een oude sok, 1958. Foto Spaarnestad/Hollandse Hoogte

- kregen daar extreem veel spijt van, want nu kregen ze ineens niets meer.

Zelf bleef ik het eerste studiejaar thuis wonen. Ik was zeventien en wilde de het lenen nog uitstellen, al wilde de overheid kennelijk dat ik daarmee zo snel mogelijk mee begon. De oude regeling voor studenten onder de achttien was namelijk dat de ouder geen kinderbijslag meer kreeg vanaf het moment dat het kind basisbeursontving. Logisch: de ene gift wordt

ingewisseld voor de andere. Maar: bij de invoering van het leenstelsel werd deze regeling niet op de schop genomen. Mijn kinderbijslag werd stopgezet zodra ik begon met studeren. 'Want', zo luidde de verklaring, 'je kunt nu lenen.'

Tallose telefoontjes naar de gemeente en bezoeken aan verantwoordelijke ambtenaren leverden niks op, behalve de erkenning: 'Foutje, vervelend, niets aan te doen.' Ik werd pas in

juni achttien, wat betekende dat mijn ouders een jaar minder kinderbijslag kregen. In plaats daarvan mocht ik me als minderjarige alvast flink in de schulden werken.

Vier uur per dag, vier dagen in de week reisde ik heen en weer, tussen Zwolle en Leiden. Het was te doen: de studie Engels heeft weinig contacturen en veel leeswerk dat ik ook in de trein kon verrichten. Als ik geneeskunde had gestudeerd, was het geen

optie geweest.

Na zeven maanden pendelen, kwam ik tot de ontdekking dat vier jaar vanuit huis studeren (1) zwaar is met zoveel reistijd (2) enorm afdoet aan je studententijd.

Op naar Leiden dus. Als kersverse kamerbewoner lette ik op iedere uitgave. Als ik voor de hele week in een keer kookte, was ik het goedkoopst uit, dus dan maar elke dag dezelfde pasta pesto eten. Ik kwam tot de schokkende ontdekking dat kaas ontzettend duur is, terwijl smeerkaas maar 30 cent kost en ongeveer hetzelfde smaakt. Maar na een paar weken werd ik al nalatiger: of je nou dertig cent of drie euro betaalt voor je avondmaaltijd, de schuld bouwt zich toch wel op. Bovendien is smeerkaas is niet te kanen.

Iedere keer dat ik mijn bankrekening opende, schrok ik hoeveel geld er was verdwenen. Er. Kwam. Nooit. Iets. Bij. Behalve op de geliefde 24e van de maand, maar ook dan was ik me bewust, hoe hoger dat groene bedrag, hoe harder de schuld opliep.

Ik ben al heel snel gestopt met bijhouden hoe snel dit ging. Bij een basisbeurs had ik tenminste nog kunnen zeggen: 'Mijn geld is op.' Maar het leenstelsel is zo uitzichtloos dat ik niet wist waar ik moet beginnen. Ik zag het verschil niet meer tussen een duizendje meer of minder. Maar het knaagt wel. Die schuld neem je straks mee naar je werkende leven. Maar hem niet opbouwen was ook geen optie, want je moet wel studeren.

In 2017 begon de overheid ook tergend langzaam in te zien dat het leenstelsel niet ideaal was, dus voerde zij halvering van het collegegeld voor eerstejaars in. Dit gebeurde met ingang van collegejaar 2018/2019. Best sympathiek toch? Behalve dan dat de studenten van collegejaren 2015-2017 niet werden gecompenseerd. Weer wat misgelopen.

Gelukkig barst de discussie over herinvoering van de basisbeurs nu weer los, dus wellicht krijg ik ooit nog een paar duizend euro compensatie inclusief welgemeende excuses. Misschien moet ik tegen die tijd maar weer eens mijn Duo-saldo checken.

ELSE VAN DER STEEG studeert Engels en is stagiair bij *Mare*. Omdat de universitaire stagevergoeding lager is dan het loon van haar bijbaan, heeft ze onlangs haar lening moeten verhogen

Waar moeten we heen?

Studenten in raadzaal willen plan tegen verkamering van tafel

Als Leiden de verkamering bestrijdt, komen mogelijk honderden studenten op straat te staan.

Door de woningnood kunnen zij weinig anders dan intrekken 'in een illegaal verkamerde bezemkast', zeiden ze vorige week tegen de gemeenteraad.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK 'Dit voorstel moet van tafel. Heeft het college nagedacht waar deze studenten heen moeten? Het jaagt zo'n zeshonderd studenten de stad uit.'

Aan het woord is Koen Reedijk van de Jonge Democraten, een van

de meer dan dertig mensen die vorige week kwam inspreken bij de gemeenteraadscommissie Stedelijke Ontwikkeling.

De Gemeente Leiden wil nieuwe regels over verkamering invoeren, om de overlast voor buurtbewoners beperken. In de binnenstad zou nog maar 15 procent van de huizen verkamerd mogen zijn, in de wijken daaromheen 8 procent en in de randwijken 5 procent. Bovendien zullen naar schatting 400 tot 600 studenten de komende jaren uit huis worden gezet omdat hun verhuurders niet de juiste vergunningen hebben.

'Door het uitsmeren van de verkamering zullen juist de wijken die nu geen overlast ervaren de dupe

worden', stelde natuurkundestudent Martijn Janse. 'Het kamertekort ligt boven de duizend en al meerdere jaren achtereen zitten studenten in tenten. En juist nu wil de gemeente tientallen kamers sluiten.'

'Ik en mijn vier huisgenoten zijn een van de eerste studenten die nu letterlijk op straat staan', vertelde student Max Emanuel Hommes. Hun studentenhuis was een illegaal verkamerd pand. 'Dat betekent dat ik tijdelijk weer bij mijn ouders in het Gelderse Lochem woon. Van deur tot deur is dat retour zes uur reizen. Ik ben niet in staat al mijn werkgroepen en colleges te volgen. Mijn baan heb ik moeten opzeggen, en nieuwe woonruimte vinden is onmogelijk.'

Verhuurders die niet aan de voorwaarden voldoen, zijn verplicht om nieuwe woonruimte voor hun huurders te nemen. Maar geen student gelooft dat ze dat ook gaan doen. Hommes: 'Ik weet best dat ik rechten heb. Maar in de praktijk regelt de verhuurder geen vervangend verblijf.' Janse: 'Het is een sprookje om te denken dat huisjesmelkers deze studenten tegemoet gaan komen.'

En niet gaan huren in een verguningsloos pand, zoals de gemeenteraad suggereert? 'De kamernood is nu zo hoog dat je nog liever in een illegaal verkamerde bezemkast gaat wonen dan nog maanden op zoek te gaan naar iets legaals', reageerde Minervabestuurder Juliët Tinebra

namens de achterban.

Waarom wil de gemeente dan toch strengere regels? 'Het is het nieuwe normaal geworden dat studenten overlast bezorgen', zei Erik Deen, bestuurslid van wijkvereniging Transvaal. 'En ze zeggen nu zelf dat als ze de binnenstad uit moeten, dat ze dan in de randwijken overlast gaan veroorzaken. In de straat waar ik woon kun je over de trottoirs niet meer lopen. Dat is één grote zoot van fietsen.'

Op 31 oktober wordt er inhoudelijk over het conceptbeleidsplan gedebatteerd. Tegenover dat plan heeft de Huizencommissie van Minerva een alternatief beleidsplan gezet, dat wordt gesteund door veel andere studentenverenigingen.

Waarom het brons achterbleef

Prof archeologie en kinderboekenschrijver publiceren over dezelfde 'glimmende schatten'

Kinderboekenschrijver Linda Dielemans studeerde archeologie in Leiden. Haar nieuwste boek baseerde ze op het onderzoek van hoogleraar David Fontijn. 'De bronstijd is een magische periode.'

DOOR MARLEEN VAN WESEL *Brons*, zo heet het boek, en daarover gaat het ook. Hoe mensen dat mengsel van koper en tin ooit uitgevonden moeten hebben, vierduizend jaar geleden. Over sieraden en bijlen en de handel die ontstond, door heel Europa. Over de allereerste zwaarden. En over het grote mysterie van brons: waarom juist de mooiste en waardevolste voorwerpen uiteindelijk niet teruggevonden worden in de buurt van nederzettingen, maar vooral in moerassen, vennen en rivieren. Deposities heten deze achtergelaten voorwerpen.

'De absolute topper wordt in het boek mooi beschreven: het zwaard van Ommerschans', vertelt David Fontijn, hoogleraar archeologie, op zijn werkkamer in het Van Steenisgebouw. Het origineel ligt in het Rijksmuseum van Oudheden. 'En de replica ligt hier in de kast.' Hij haalt het glimmende zwaard meteen tevoorschijn. Je kunt een origineel zwaard namelijk onder een microscoop bekijken, maar je kunt ook een kopie maken en daarmee zelf een gevecht nabootsen, om te onderzoeken welke actie precies tot welke gebruikerssporen leidt.

Ook te vinden in Fontijns kast: *Zomerwoud* (2013), *Geestenkrijger* (2016) en *Schaduw van de leeuw* (2018), de drie eerdere historische jeugdboeken van archeoloog Linda Dielemans. 'Ik schreef altijd al graag verhalen', vertelt ze. 'En toen ik archeologie begon te studeren in Leiden, opende zich zo'n wereld aan

informatie, maar ook veel onopgeloste vragen: perfecte inspiratie.'

In 2015 ontving Fontijn een prestigieuze Vici-beurs van NWO, om onderzoek te doen naar die deposities. 'Het woord "kinderboek" kwam in de beursaanvraag nog helemaal niet voor', zegt Fontijn. 'Daarover hebben we in 2016 voor het eerst gesproken', vertelt Dielemans. Fontijn: 'Het moest een heel ander soort boek worden, iets onconventioneels.' Dielemans: 'De stem van de objecten moest klinken, daar waren we het snel over eens.'

Ze verzon inderdaad een aantal spannende verhalen over mensen uit de Bronstijd, met een opvallend perspectief: hun bronzen eigendommen. Daaromheen wordt het grote verhaal over brons afgewisseld met fragmenten over specifieke archeologische vondsten. Het reuzenzwaard uit Oxborough bijvoorbeeld, dat gevonden werd door een wandelaar die struikelde over een stuk dat boven de grond uitstak. De zwaarden van Oxborough en Ommerschans behoren tot dezelfde familie van zes reuzenzwaarden die gevonden zijn in Engeland, Frankrijk en Nederland.

'Ze hebben geen van zessen een handvat gehad', vertelt Fontijn. 'In het verhaal dat Linda daarbij verzon heeft, geeft ze daar een mooie draai aan, waardoor ik er zelf ook opnieuw over ging nadenken. Zo hebben we elkaar met ons werk beïnvloed.' Dielemans: 'We hebben *Brons* echt samen gemaakt.'

Het resultaat, volgens een lovende recensie in *NRC*, is een 'wezenlijk en aanstekelijk' non-fictiekinderboek over een 'onsexy onderwerp'. Met dat laatste zijn de twee archeologen het uiteraard oneens.

'De bronstijd is een soort magi-

David Fontijn en Linda Dielemans: 'We hebben elkaar echt beïnvloed.'
Foto Marc de Haan

'Ik zou met ze willen praten'

In 2016 waren de zes reuzenzwaarden voor het eerst sinds de Bronstijd samen te zien, op de tentoonstelling *Vlijmscherp Verleden* in het Rijksmuseum voor Oudheden. Dat was zo indrukwekkend, schrijft Dielemans in haar boek, dat zelfs wetenschappers haast zouden verwachten 'dat er blauwe bliksemschichten uit de zwaardpunten zouden schieten, dat zich een poort naar een andere wereld zou openen'.

Wat uiteraard niet gebeurde. Maar wat als...

'Dan zou ik erbij willen zijn', zegt Dielemans. 'Willen weten hoe het voelt, hoe het ruikt, hoe het is, eraanstaand willen staan en alles echt

meemaken.'

'Ik zou wel met de mensen willen praten. Ik zou willen weten wat voor woord ze hiervoor hadden', zegt Fontijn, wijzend naar het reuzenzwaard. 'En nog wat. Zoiets als gezichtsreconstructies, dat boeit me helemaal niet, maar ik zou wel graag een wandeling door het landschap willen maken.'

De wandeling die voorafging aan het achterlaten van het zwaard van Ommerschans, is ergens begonnen, bij een huis. Het draaide niet alleen om de plekken waar voorwerpen werden neergelegd, maar om hele zones en routes. Die verhalen zou ik willen horen.'

sche periode, waarin ontzettend veel gebeurde', vindt Dielemans.

'De wetenschappelijke tegenhanger van het kinderboek is ook net verschenen: *Economies of Destruction*', vertelt Fontijn. 'Het knappe aan Linda's boek is dat het wel degelijk over hetzelfde gaat. Waarom dingen waarde hebben. En blijkbaar zijn mensen geneigd om soms iets op te geven wat heel waardevol is. Eigenlijk is dat hoe economie werkt: af en toe geef je iets op, om greep te krijgen op iets ongrijpbaars. Als ik vlees koop in de supermarkt, is dat biologisch. Terwijl ik ook helemaal geen greep heb op wat er met biologisch vlees gebeurd is. Toch voelt het niet goed om het niet te doen.'

Er zijn 'heel gave dingen' uit het onderzoek gekomen, zegt hij. 'We weten nu veel meer details. Een promovenda ontdekte bijvoorbeeld over bronzen voorwerpen bij graftombes in Frankrijk, dat er geen zak klopte van de aanname dat deze voorwerpen met de doden begraven werden. Die tombes waren heel groot, en de voorwerpen lagen telkens heel systematisch opgesteld in rijen. Er zat een enorme logica achter, haast wiskundig. Computertechnisch hebben we dat in kaart gebracht, en ook hoe men het in andere regio's weer heel anders aanpakte. Eigenlijk is het feit dat mensen dingen achterlieten

belangrijker dan de vraag waarom. Het gebeurde van de Kaukasus tot Ierland en misschien hadden al die mensen op al die plekken zelfs wel hun eigen redenen, maar ze deden het allemaal, 1500 jaar lang.'

En nu? 'Alles wat we weten staat nu op papier, maar ik ben er eigenlijk nog helemaal niet klaar mee', zegt Fontijn. 'De bezuinigingen op wetenschap zijn echter catastrofaal. Maar: ik ben positief ingesteld, het komt vast wel goed. Ik ga er nog eens goed over nadenken, hoe het verder gaat. De focus op kinderen moet erin blijven. Hoe mensen in de prehistorie leefden, de kwesties die toen al speelden, met milieu, oorlog, hoe de wereld in elkaar zat, dat is zo fundamenteel, dat zou niet alleen voor een volwassen publiek moeten zijn. En kinderen stellen heel goede vragen. Ze zijn nog niet bang om iets raars te vragen.'

Linda Dielemans. *Brons. Over glimmende schatten in mistige moerassen.* Met Illustraties van Sanne te Loo. Fontaine Uitgevers, €19,99

David Fontijn. *Economies of Destruction. How the systematic destruction of valuables created value in Bronze Age Europe, c. 2300-500 BC.* Taylor & Francis Ltd

“Just imagine living in a tent”

Students are still forced to camp out: “How can this happen again?”

This year, too, sees students who haven't found digs living in tents on a campsite in Leiden. The SP and VVD are demanding emergency housing.

BY VINCENT BONGERS “Last week, fellow councillor Thomas van Halm (SP) and I visited Stochemhoeve campsite in Cronesteyn Park”, Maarten de Crom, councillor for the VVD party, says.

“Last year, *Mare* featured an article on students who couldn't find anywhere to stay and were forced to live in tents. We went to see for ourselves and afterwards, at a council meeting, we asked alderman Fleur Spijker to arrange some temporary housing. She refused to help out, as she believed things would be better this year.

“We wanted to make sure they had improved and went to check it out. Nothing has changed, students are still living in tents. The campsite will remain open longer than usual, another month (until 31 October), mainly for these students, like last year.”

The councillors found both international and Dutch students living on the campsite.

“The owner of the campsite told us there were about nine students

there. There have been quite a few cloudbursts recently; imagine having to creep into a little plastic tent after a day of studying.”

De Crom worries because “no emergency measures have been taken this year either” in Leiden.

“Other towns have seen to it: they've arranged emergency housing. We'll be asking the alderman about this matter on Tuesday. How can it happen again in Leiden? Why isn't there any emergency accommodation? We can't allow a situation like this: a proud student city leaves students to cope for themselves in tents yet again. It's indefensible.

“We want to ask the mayor and aldermen whether they can arrange temporary housing very soon, something along the line of those living units that only take a few days or weeks to put up. There are some spots in town where we can put them. What about the Werninkterrein? Nothing's happening there right now.”

The university has a part in this matter too, according to De Crom.

“The university is expanding, but that growth comes with a responsibility for proper housing for its students. If DUWO, the university and the municipal authorities team up, a short-term solution can be found, like the Werninkterrein, for example.”

Last year student Niels Jacobs was staying at the campsite in Cronesteyn Park. Photo Taco van der Eb

Why our memories are unreliable

Memories are not always accurate, as Law Psychologist Marko Jelicic knows. In court, the consequences can be disastrous.

BY ANOUSHKA KLOOSTERMAN Our memories are often not quite right, says Law Psychologist Marko Jelicic. It mainly affects the details – what was the colour of the bike you had when you were twelve? – but sometimes people can remember entire events that never occurred.

Usually, it's not a problem, he explains. But in court, the consequences can be disastrous. “Witness statements frequently have a large part in criminal proceedings and then it really does matter that your memory is correct.”

Jelicic, who works for Maastricht University, will be speaking at the Leiden Institute for Brain and Cognition's Public Day on 11 October.

He can remember one case in particular where he was called in as an expert. “The case involved a family with three children; the parents were divorced. The children – aged ten, fourteen and eighteen – lived with their mother. The little girl of ten started displaying sexually inappropriate behaviour at school. The mother suspected her ex-husband of abusing the child, so she asked her daughter some very leading questions, until the girl said: ‘Daddy did it.’

“Then the mother questioned the other children in exactly the same

way, and they produced some vague stories. The mother went to the police and the father was arrested.

“At a certain point, the children's reports became extremely weird – the children were forced to have sex with each other, the father was a member of a large child pornography ring – so the public prosecutor called in a number of experts, including me, to look at the case. We concluded that the police questioning, and the way the mother had interrogated her children, was exactly right for generating pseudo-memories.”

Our memory doesn't work like a DVD; you can't just file things away and recall them perfectly. Deep in our brains, there's something called the hippocampus, which splits up the

information collected by our senses and stores it in different areas of the brain. If you want to remember something, the hippocampus has to glue the pieces together again.

“Errors can occur in that process, for instance, if you allow yourself to be guided by fear, imagination or stereotypical information. That information can then be linked to the memory track and then you start to remember things incorrectly.”

Jelicic would like to stress that it's not often a problem in police interviews. “The Dutch police academy trains our officers properly. But not everyone has those qualifications, or perhaps it has been a long time since they followed the course. Or maybe the witness needs a long time to

think, but the police are in a hurry and feed him or her information. That's where it can go wrong.”

Can we tell whether our own memories are real? “No”, he replies. “But if you want to recall something that happened a long time ago, you should always assume that a part is not right. I've had a couple of arguments with my wife about this kind of thing. Once, an owl flew against the glass of our conservatory. I remember precisely how the animal rescue ambulance came round and a fairly thickset man climbed onto its roof to get the owl. I thought: ‘I hope it doesn't break!’ It all happened, but my wife says I wasn't there, because I went to work and left her to sort it out.”

Maretjes

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leiden-univ.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 28 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8, waarvan 7 met vergoeding van 5 tot 10 euro. **Voortgezet onderwijs**: *Economie, 4 havo. *Nederlands, 3 mavo. *Nederlands, 4 havo. *Engels, 4 havo. **Leiden-Zuid**, 4 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. Onderwijswinkel Arabapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl

Afgestudeerd docente Frans (Universiteit Leiden) geeft **bijlessen alle talen en huiswerkbegeleiding aan huis**. No cure no pay. Voordelig tarief en zeer flexibel. Bel Annelies 06 28324012.

Maretje Extra

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijftiendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van *Mare* opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

Onderzoeksassistent gezocht. New Yorks advocatenkantoor Grant & Eisenhofer PA zoekt tijdelijke onderzoeksassistentie (ong. 10 uur/week, 2 maanden) in Leiden voor een potentiële internationale collectieve schadeactie. Bij voorkeur enige achtergrond in EU, internationaal en arbeidsrecht. Belangstellenden gelieve direct contact op te nemen met Prof. Haazen, ohaazen@gelaw.com of 001-347-841-8841.

Academische Agenda

Prof.dr. M. van Vulpen zal op vrijdag 11 oktober een oratie houden bij benoeming door de Universiteit Leiden, de Technische Universiteit Delft, en de Erasmus Universiteit Rotterdam, tot hoogleraar bij de faculteit Geneeskunde met als leeropdracht Radiotherapie, in het bijzonder protonen. De titel van de oratie is ‘Kritische massa’.

Mw. M.M. Wentink hoopt op dinsdag 15 oktober om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘The use of eHealth in rehabilitation after stroke’. Promotor is prof.dr. T.P.M. Vliet Vlieland.

Mw. C. Li hoopt op dinsdag 15 oktober om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Challenging the Buddha's Authority: How Buddhist Narrative Traditions Negotiate Religious Authority’. Promotor is prof. dr. J.A. Silk.

Mw. A.S. Smeijers hoopt op dinsdag 15 oktober om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Availability and accessibility of healthcare for deaf and hard of hearing patients’. Promotoren

zijn prof.dr. H.M. Oudesluys-Murphy en prof.dr. B. van den Bogaerde (UvA).

Mw. Y. Nie hoopt op dinsdag 15 oktober om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is ‘Micro-Blogging and Media Policy in China’. Promotor is prof.dr. S.R. Landsberger.

Dhr. E.F. Retana Montenegro hoopt op woensdag 16 oktober om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Improving efficiency of the diagnostic management of pulmonary embolism’. Promotor is prof.dr. M.V. Huisman.

Dhr. R. Luijk hoopt op woensdag 16 oktober om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘From correlation to causation: data-driven exploration of transcriptional regulation using population genomics’. Promotor is prof.dr. P. Slagboom.

Mw. M. van der Lende hoopt op woensdag 16 oktober om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Epilepsy and cardiac arrhythmias: understanding and prevention of SUDEP’. Promotor is prof.

dr. J.G. van Dijk.

Mw. L.Y. d'Hondt hoopt op donderdag 17 oktober om 11.15 uur te promoveren tot doctor in de Rechtsgeleerdheid. De titel van het proefschrift is ‘Addressing Industrial Pollution in Indonesia. The Nexus between Regulation and Redress seeking’. Promotor is prof.dr. A.W. Bedner.

Dhr. J. de Gelder hoopt op donderdag 17 oktober om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Prediction of adverse health outcomes in older patients visiting the Emergency Department: the APOP study’. Promotor is prof.dr. G.J. Blauw.

Mw. J.A. Lucke hoopt op donderdag 17 oktober om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is ‘Cognitive impairment in older emergency department patients’. Promotor is prof.dr. G.J. Blauw.

Mw. N.O. Brusgaard hoopt op donderdag 17 oktober om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Archeologie. De titel van het proefschrift is ‘Carving interactions: rock art in the nomadic landscape of the Black Desert, north-eastern Jordan’. Promotor is prof.dr. P.M.M.G. Akkermans.

Safari door ondergronds Leiden

Kelderarcheologen gidsen bezoekers langs onvertelde verhalen

Jasper van Kouwen: 'Het verhaal van de kelders is een verhaal dat nooit wordt verteld.' Foto Marc de Haan

Elke week geeft de Oudheidsfabriek een rondleiding langs eeuwenoude kelders. 'Wij willen het hek dat om archeologie staat openbreken.'

DOOR SUSAN WICHGERS Leiden is mooi, maar het ondergrondse is minstens zo interessant, vinden archeologen Jasper van Kouwen en Mette Langbroek. Twee jaar geleden richtten ze samen de Oudheidsfabriek op. Eén van de dingen die ze doen is een wekelijkse rondleiding langs kelders in Leiden: de *Underground Leiden* tour. Hun doel: archeologie interessant en bereikbaar maken voor het grote publiek.

Meestal beginnen ze bij de Burcht, vertelt Van Kouwen, omdat niet altijd alle kelders beschikbaar zijn. Maar deze keer start hij bij juwelier Rob van Gerner, halverwege de Breestraat.

'De juwelier heeft deze kelder zelf laten uitgraven, die was eerst dichtgestort', vertelt Van Kouwen bij het afdalen van de wenteltrap in de winkel.

Achterin de vierkante, best moderne kelder-ruimte, staat een oude muur die tot halverwege het plafond reikt.

'Die muur is nog uit de dertiende eeuw, dat kun je aan de stenen zien. Hoe groter, hoe ouder een kelder vaak is', legt Langbroek uit. Zij is promovendus aan de Leidse universiteit, is getrouwd met Van Kouwen en helpt hem zo af en toe met de rondleidingen als de groep te groot is.

Hij wijst naar een inham, in de muur. 'Een haard. Daardoor weten we dat het straatniveau in die tijd ter hoogte van deze kelder zat.'

Tijdens de tour leer je van begin tot eind hoe de stad is ontstaan. 'Het verhaal van de kelders is een verhaal dat nooit wordt verteld', zegt Van Kouwen. Het zijn stukken stad waar je normaal gesproken overheen loopt zonder er acht op te slaan.

Juist die zichtbaarheid van de geschiedenis is de reden dat ze allebei zo enthousiast zijn over archeologie. 'Er wordt veel te weinig mee gedaan', vindt Langbroek. 'Alles is publiek eigendom, maar als er een opgraving is, staat er een groot hek omheen. Wij willen dat openbreken. Vertellen hoe leuk archeologie is. Het is echt niet stoffig, zoals veel mensen denken.'

Iets verderop in de Breestraat, onder de winkel Babooka (waar eerst boekhandel Van Stokum zat), zit de oudste kelder van Leiden. Pas toen bij de verhuizing de boekenkasten wer-

den weggehaald, kwamen nissen tevoorschijn waarin vroeger kaarsen hebben gestaan.

'Een unieke situatie', vindt Van Kouwen. 'Er is maar een heel klein stukje van bewaard gebleven, het moet gigantisch zijn geweest.' De rondleiders vermoeden dat de dertiende-eeuwse kelder toen een soort feestzaal van de burggraaf was.

'Aan de vorm van het gewelf, de bakstenen en de locatie kunnen we meestal zien hoe oud een kelder is', legt Langbroek uit. 'Met veel spuurwerk kom je er vaak wel achter.'

Onderweg naar de kelder van het Gravestein, aan het Pieterskerkhof, vertellen de archeologen dat je aan luchtroosters aan de rand van de straat kan herkennen dat er een kelder zit. Als je erop let, zie je ze ineens overal.

'We hebben aangebeld bij alle panden waarvan we wisten dat er een kelder onder zat', vertelt Langbroek. 'Sommige mensen reageerden enthousiast, sommigen vonden het een vreemde vraag. De meeste mensen realiseren zich niet dat het zo oud is en gebruiken het gewoon als opslagplek.'

Het Gravenstein was ooit een gevangenis. In de kelder zitten ook cellen.

In de muren hebben gevangenen hun naam gekerfd. Een van hen heeft zelfs een boot uitgekraast. Achterin de cel van ongeveer tien vierkante meter is een verhoging met een gat, wat de wc moet zijn geweest.

'Nu is het hier droog, maar meestal is het heel vochtig', zegt Langbroek. 'En dan zat er dus een hele groep mensen in deze ruimte.'

Onderweg terug naar het startpunt wacht er nog een heel mooie kelder, volgens de archeologen. Maar helaas; de winkel in de Pieterskerk-Choorsteeg die erboven zit, is nu dicht. 'In deze steeg waren kelders vroeger met elkaar verbonden, maar dat is nu niet meer zo', vertelt Langbroek.

Dat er een heel tunnelstelsel onder Leiden zou zijn, zoals thrillerauteur Jeroen Windmeijer in *Het Paulus Labyrint* beschrijft, is dus een mythe, die ze trouwens regelmatig moeten ontkrachten. 'Ze denken soms echt dat we die opzettelijk verborgen houden', lacht Langbroek.

De naam *Leiden Underground* schiept misschien een beetje die verwachting, maar het is een gouden vondst, denken ze. Het klinkt spannend, en je ziet een gedeelte van de stad die je anders nooit zou zien.

Van Kouwen: 'De rondleiding gaat uiteindelijk wel over archeologie, maar mensen hebben dat niet zo door.'

Advertentie

Karin Amatmoekrim

GASTSCHRIJVER 2019

Doe mee aan de Gastschrijver-Schrijfwedstrijd!

In een collegereeks onder de titel: 'Ik is een ander', onderzoekt Karin Amatmoekrim met studenten het schrijven van autofictie en biografie in een nieuwe wereld.

De schrijfwedstrijd vertrekt vanuit dezelfde vraag als de colleges: wat betekent het om jezelf te beschrijven, in brief, dagboek of verhaal? Welke ervaringen, herinneringen, identiteiten en vormen van waarheid komen we daarmee op het spoor?

Kies je eigen vorm en genre (poëzie, proza, fictie of non-fictie, alles mag) en stuur je bijdrage van maximaal 1000 woorden naar: gastschrijver@hum.leidenuniv.nl.

Deadline inleveren: 15 oktober 2019

De winnende bijdrage wordt bekend gemaakt bij de Verwey-lezing van 7 november 2019 en zal worden gepubliceerd op de website van NRC Handelsblad.

Meer informatie:
universiteit leiden.nl/dossiers/gastschrijver

Universiteit
Leiden

NRC
HANDELSBLAD

Kamervragen

Foto Marc de Haan

Column

Kerstmis kan beginnen

Ik fiets over het Rapenburg en word bijna omvergereden door een vrachtwagen die onderdelen van een podium komt ophalen. In de hele stad is men bezig de laatste zoi van 3 oktober op te ruimen en ik probeer me te bedenken wat er in godsnaam allemaal is gebeurd. Wat zeker is, is dat het jaarlijkse fenomeen van tv's naar beneden gooien op de Kaiserstraat, poolstokhoogspringen, Minervanen verkleed als arren en arren verkleed als, nouja, arren, ook dit jaar weer een hele belevenis was.

Zelf kwam ik er niet zo lang geleden achter dat Leidens Ontzet officieel gevierd wordt op 3 oktober, en niet de 2e. Vorig jaar heb ik namelijk zo'n 2 uur meegekregen van 3 oktober, aangezien ik het daglicht toen alleen heb getrotseerd om haring en wittebrood te halen voor mijn huisgenoten. Daarna ben ik mijn bed weer ingedoken en heb ik gebeden dat die dag sneller voorbij zou gaan dan dat Lucky Luke kan schieten. 2 oktober 2018 – en de potjes chaosbal, mexen, fuck de dealer en bb'en die daarmee gepaard gingen – had mij, de onschuldige sjaars die net geëmigreerd was uit Nijmegen (of Vladivostok, in de woorden van mijn huisgenoten), namelijk enigszins getraumatiseerd achtergelaten.

Voor alle sjaarsen die dit jaar even ongelukkig waren als ik toen, en met blikken op standje levensmoe afgelopen donderdagochtend de straat op zijn geforceerd, was het waarschijnlijk ook erg heftig. Zeker als je ervan uitgaat dat de helft van hen tot een maand geleden waarschijnlijk geen flauw idee had wat Leidens Ontzet is en waarom je die dag in godsnaam om 07:00 je nest uit moet voor een berg kleeft haring.

Een ondankbare taak, aangezien iedereen nog zijn kater aan het wegslapen is als je thuiskomt en de haring die je hebt meegeslept vervolgens nauwelijks wordt aangeraakt omdat iedereen te brak is om ook maar over eten te denken. Meestal eindigt de hoop haring dan ergens in een ijskast en ligt daar dan een paar dagen te meuren voordat het één iemand te veel wordt en die persoon het dan integraal de container in miertert.

Dat was niet nog alle haring-gerelateerde ophef: bij mij thuis brak dit jaar – geheel terecht – de pleuris uit toen bleek dat er geen haring was gehaald, en is men minstens een goede 72 uur geobsedeerd geweest met bepalen wiens schuld het nou eigenlijk was. Ik kan echter met vreugde mededelen dat het sjaarsenfront de strijd heeft gewonnen, want men is er nog steeds niet achter.

Enfin, haring of geen haring, ik had in ieder geval een heel fijne vierrring, en wat mij betreft is het vanaf nu officieel kerstmis.

MAIA DE QUAY studeert rechten

'Ik had eerder op kamers gemoeten'

Cedric Heijdens (22, life science & technology en industrial ecology)

Huis: Huize Braktak (Klikspanweg)
Kamer: 12m²
Huur: €290
Huisgenoten: 15

Je was laatst op RTL, omdat je vier keer per week Chicken Tonight zou eten.

'Ja, dat was onzin. RTL had een oproep geplaatst, ze zochten iemand die veel Chicken Tonight eet. Mijn huisgenoot had me opgegeven. Al heel snel kwamen ze langs om het filmpje op te nemen, dus we moesten meteen potten inslaan. Ik had verzonnen dat mijn favoriete smaak Tikka Massala is. Ik dacht, dat bestaat vast wel. Niet dus.

'Blijkbaar zwerft het filmpje nu ook over Facebook. Ik krijg er nog steeds

constant reacties over, van mensen die ik soms jaren niet heb gesproken.'

En je fietst, zo te zien?

'Ja, racefietsen en mountainbiken. Ik probeer iedere dag te sporten: fitness, spinnen, zwemmen, hardlopen. Ik moet veel trainen, want volgend jaar wil ik een halve triatlon doen: 1,9 kilometer zwemmen, 90 kilometer fietsen en 20 kilometer hardlopen. Ik heb wel een tijd in mijn hoofd, het doel is om het binnen vijf uur te doen, maar als ik het uitloop ben ik ook al tevreden.

'Ik heb eerder een achtste en een vierde triatlon gedaan, twee jaar geleden voor het eerst. Ik had me een week van tevoren ingeschreven, zonder training. Maar zo'n een achtste kan iedereen wel,

hoor. Het is heel laagdrempelig.'

En ook nog twee studies. Hoe doe je dat?

'Het lukt allemaal wel. Sporten is mijn hobby, dus dat telt ook gewoon als vrije tijd. Als ik merk dat ik er echt veel stress van krijg, dan doe ik even wat minder. Ik sta wel elke dag om zeven uur op, omdat ik nu elke dag 's ochtends in Delft moet zijn - ook met twee en drie oktober. Dat waren zware dagen. Ik heb toen twee nachten achter elkaar ongeveer 3,5 uur geslapen.'

Heb je wel tijd om je huisgenoten te zien?

'We eten wel vaak samen, maar niks moet. Op woensdagavond hebben we

huisavond. Dan komt iedereen die zin heeft rond elf uur 's avonds z'n kamer uit, en gaan we bier drinken.

'Ik woon hier pas een jaar en acht maanden. Daarvoor woonde ik bij mijn ouders omdat het met het nieuwe leenstelsel best duur is om op kamers te gaan, en dat leek het me niet waard. Maar als ik had geweten dat het zo leuk zou zijn, was ik eerder gegaan.

'We beleven een hoop rare avonden met elkaar. Eén keer hebben we bijvoorbeeld 's nachts ingebroken in het buitenbad van de Vliet, om van de glijbaan af te gaan. Je kan hier dingen doen zonder dat een verstandige volwassene daar wat van zegt.'

DOOR SUSAN WICHGERS

Bandirah

